



ریالیزما جادویی وهک شیوازه کی فه گیرانی ل ژیر کاریگه ریا جیهانگیري: رۆمانا (گورلیس) وهک نمونه

درهخشان عهلی به کر^۱ - امین عبدالقادر عمر^۲

draxhshanali38@gmail.com - ameen.omar@nawroz.edu.krd

۱. پشکا زمانی کوردی، کولیژا پهروه دهیا بنیات، زانکۆیا دهۆک، دهۆک، هه ریمی کوردستان، عیراق

۲. پشکا زمانی کوردی، کولیژا زمانان، زانکۆیا نه ورۆز، دهۆک، هه ریمی کوردستان، عیراق.

پۆخته:

جیهانگیری ئه وه دیاردهیه یا کو سنورین نه ته وه پی و که لتوری د هه لوه شینیت و په یوه ندیپن ئابوری، ته کنۆلۆژی و چاندی د نافه را وه لاتاندا به یترتر دکه ت. جیهانگیری جه و دهم تیکه ل کرینه، وه لات و که لتور گه هاندنه ئیک و دونیا په کا نوی ئافرانیدییه. رۆمان ب دهنگی خۆی تایبه ت، ئه فێ گوهورینی به رجه سته دکه ت و چیرۆکین که سایه تپن خۆ د جیهانه کا هه فجه رخ و گلوبالدا فه دگیریت. ریالیزما جادویی بویه دهنگه کی گرنه گ د به رسفدانا گوهورینیپن ل ژیر کاریگه ریا جیهانگیریدا په یدابوین. د ده ما کو جیهانگیری سنوران ژناف دبه ت، ریالیزما جادویی دبیته ئامرازه ک ل هه مبه ر ب زیندیما نا ئامرازین که لتوری یپن بویه قوربانین پشکه فتنه مودرین و ب باوه ربیون ب میتۆلۆژین که فن نیشانده ت چاوا گه ل و جفاک ناسنامه یا خۆ د سه رده می جیهانگیریدا ب پارین. ئه ف فه کۆلینه بزافه که ژبو دیارکنا رهنغه فانا ریالیزما جادویی ل به ر سیبه را جیهانگیري، ل سه ر نفیسنا رۆمانا (گورلیس) یا نفیسه ر ته حسین نافشکی ئه وا ل سالا ۲۰۲۲ به لاقبوی، وه که میناکه ژبو رۆمانا کوردی. پرسیا را گریمانه پی یا فه کۆلین هه ولا به رسفدانا ئه وی دده ت: ریالیزما جادویی ل ژیر کارتیکرنا جیهانگیري چه ند کاریگه ری ل سه ر نفیسنا رۆمانا (گورلیس) کریه ؟ له وما میتۆدا ئه نجامدانا فه کۆلینی ژی شروقه کرنه کا چه نداتییه بو رۆمانا نافهاتی ب مفا وه گرتن ژ شیوازی ریالیزما جادویی. فه کۆلینی سه لماندییه کو نفیسه ری ژبو مه ره مین گه هاندنا په یاما خۆ یا ره خنه گرانه ب شاره زایانه مفا ژ تایبه تمه ندیپن ریالیزما جادویی وه گرتییه د نفیسنا رۆمانا (گورلیس) دا.

په یقین سه ره کی: جیهانگیری، رۆمان، ریالیزما جادویی، که لتور.

Magical Realism as a Narrative Style under the Impact of Globalization: *Gorlis* as an Example

Drakhshan Ali Baker, Department of Kurdish Language, College of Basic Education,
University of Duhok

Ameen Abdulqader Omar, Department of Kurdish Language, College of Languages,
Nawroz University

Abstract

Globalization is a phenomenon that eliminates national and cultural boundaries, and strengthens both economic and cultural relations across nations. It has blended time and place, mixed nations and cultures to form a new world. The novel embraces these changes with its unique voice and tells the stories of its characters in a modern, globalized world. Magic realism has become an important style in responding to the changes that have occurred under globalization. As globalization removes borders, magical realism serves as a tool to preserve cultures influenced by modernization. It highlights how people maintain their national identity in the era of globalization.

This study examines the reflection of magical realism in Tahsin Navishki's novel *Gorlis* (2022) as an example of Kurdish literature. Following a quantitative research methodology, the paper seeks to find an answer to this hypotheses question: To what extent did the writing style of magical realism influence the way of writing the novel *Gorlis*? Findings indicate that the author successfully employs magical realism to convey his critical message.

Keywords: Globalization, Novel, Magical Realism, Culture

پیشه کی:

دیاردە و فاکتەرین جیهانی کارتیکن ل سەر گشت بوارین ژیاڤی کریهه، بێگومان لایه نین ئەدهبی و رهوشه نیری ژ ئەڤی کارتیکنی بێ بهر نه بوینه. د بیاڤی ئیک ژ ئەوان فۆرمین ئەدهبی یین ل ژیر کاریگه ریا جیهانگیریی پیدابوی رۆمانه، ههلبهت شیواژین نفیسینا ئەوی ژ هه ل ژیر ئەڤی کاریگه ریی پیشکه فتن و وه رار ب سهردا هاتییه. ئیک ژ ئەوان شیواژین ب سایا جیهانیبون و جیهانگیریی بهر به لاقبوی ریا لیزما جادویییه. ئەو گوهورینین د بارودوخین ژیاڤیدا پیدابوین ژ ئەگه ری جیهانگیریی ژ لایه کیفه، و سانسۆرا سیاسی، ئابوری و جفاکی و نه بونا ئازادییا دهربرینی وه ک پیدفی د مژارین سیاسی و هه ستیاردایه ک دیفه بونه سه ده ما بهر به لاقبونا شیواژی ریا لیزما جادویی. ئەفجار نفیسه ران پیخه مهت پیشکیشکرنا وینه یه ک جیاواز ژ که تواری و وینه کرنا کویراتییا لایه نین نه یی و فه شارقی د ناڤا ژیاڤیدا ل سه رانسهری جیهانی په نا بریه بهر ئەڤی شیواژی نفیسینی. د ئەڤی شیواژیدا ژیاڤی هه یی دگهل خه یالی ده یته تیکه لکر و ب هاریکاریا ئامرازین سه رو سروشتی و مفا وه رگرتن ژ ئەفسانه و چیرۆکین فولکلور و گونجاندنا ئەوان دگهل ژیاڤا هه فچه رخ، جاران ژیا تابه تمه ندین رۆمانا نوی و ئەو گوهورینین پشی جه نگیڤ جیهانی و سه ره لدا نا جیهانگیریی پیدابوین تیدا ره نگفه داینه. گشت ئەڤ چه نده ب ئارمانجا دهربرین ژ ئەوان گرفت و ئاریشه یین زمان ب شیویه ک راسته وخۆ نه شیت دهربرینی ژیا بکه تن. ریا لیزما جادویی وه ک ریبازه کا ئەدهبی و هونه ری سنورشکه ستنه کا گرنگه د چیرۆکنفیسینییدا. ئەڤی ریبازی چه ندین ده نگین نوی هیناینه دناڤ ئەده بیاتا جیهانییدا و ری دایه که لتورین جورا و جور ئەزمونین خۆ ب شیویه ک هونه ری و خۆ مالی دهربرین. نفیسه رین مه یین کورد ژیا وه ک چاڤلیکر نه ک بو رۆمانین بیانی ئەڤ شیوازه بکارهینایه، ههلبهت ئەڤه ژیا فه ریژا ئەنجامین جیهانگیریییه کو ب سه ر ملله تاندا هاتی و ژ ئەوان ملله تان ژیا ملله تی کورد. له ورا ژیا فه کۆلینا مه بزاقا بهر سفدانا ئەڤی پرسیا را گریمانیهی دکه ت؛ تا چ راده جیهانگیریی و ب تابهت ریا لیزما جادویی کاریگه ری ل سه ر نفیسینا رۆمانا گورلیس کریه؟

ب ئەنجامدانا ئەڤی فه کۆلینی دی چه نداتییا پاراستنا بیروباوه رین میتۆلۆژی د فه گیرانین کوردیدا ب تابهتی ژانری رۆمانی دیارکهت. ههروه سا گرنگیه کا دی یا فه کۆلینی دیارکرنا ره نگفه دانین جیهانگیریییه ل سه ر دهرونی تاکین جفاکی کوردی کو د فه گیرانا چیرۆکین ئەوانین ل ژیر کاریگه ریا جیهانیبون و جیهانگیریی هاتینه نفیسین. دیسان گرنگیا ئەڤی فه کۆلینی ته مامکرنا فه کۆلینین پیشتره یین ل سه ر بابهتی هاتینه کرن و پیشکیشکر نه ب دیتن و بۆچونه کا جودا دگهل پرکرنا ئەوان فالاهیین د ئەڤی بیاڤیدا ده یته دیتن.

ئارمانج ژ ئەنجامدانا فه کۆلینی د ئەڤی بیاڤیدا دیارکرنا و ره نگفه دانا جیهانگیریییه ل سه ر شیواز و ناڤه روکا رۆمانا کوردی و هه بونا تیگه هشتنه کا کویتر ل دۆر په یوه ندین د ناڤه را که لتور، کاریگه رین جیهانگیریی و بهر خودانین ئەدهبی د جیهانه کا هه مه ره نگدا. ژ ئارمانجین دی یین فه کۆلینی ئەوه بده ته دیارکرنا کانی جیهانگیریی چاوا کارتیکن ل سه ر نفیسه ر ته حسین ناڤشکی کریه د نفیسینا رۆمانا (گورلیس) دا.⁽¹⁾ ههروه سا ئارمانجه کا دیا فه کۆلینی دیارکرنا چاوانی و چه نداتییا ریا لیزما جادویییه د رۆمانا ناڤیدا.

څه کولین یا سنوردارکریه ب دویچونا تایه تمه نندین ریا لیزما جادوی ب تڅ د رومان (گورلیس) دا. هه لېه ب بکارهینانا نه څی شویازی رول هه یه د دیارکنا میتود به نندیا څه کولین ژی. واته میتودا څه کولین دی میتود ده کا چندانې Quantitative Research بیت کو دی جهخت ل سهر شروځه کرنا ټیکستی بیت ژبو دیارکنا رادی کاریگه ریا جیهانگیرې ل سهر رومان ناڅهاتی.

څه کولین ل سهر دو ته وهران هاتیبه دابه شکر، د ته وهرې ټیکیدا یې ل ژیر نافونیشانی (رومان و جیهانگیرې) باس ل کاریگه ریا جیهانگیرې ل سهر رومانی ژ لایې نافه روک و شویازی څه کریه، کا چوان سهردهری د گهل گوهورینې پشی جیهانگیرې پیدابوین د ژانرې رومانیدا دهیته کرن و ب چ شیوه ی خزمه تا دهوله مه ندرکنا نه څی ژانرې کریه. دیسان چ کاریگه رې ل سهر رومان کوردی هه بویه. د ته وهرې دویدا ل دهستیځې بابه ته ک ب نافونیشانی (ریالیزما جادوی) هاتیبه پیښکی شکر، د دویچا لایه نی پراکتیکې څه کولین ل ژیر نافونیشانی (سیمایې ریا لیزما جادوی د رومان (گورلیس) دا) هاتیبه شروځه کرن.

رومان و جیهانگیرې:

جیهانگیرې وه ک دیاردهیه کا جیهانیا سهردهم، گوهورینې بنه رتی د هه می بوارین ژیانیدا پیداکرینه و جیهان کریه گونده کی بجویک. دیسان بویه نه گهرې ټیکه لبون و پیځه گرتدانا وهلاتین جیهانی ژلایې سیاسی، جفاکی، نابوری، رهوشه نیږی، کهلتوری و ته کنولوزیځه. ل دویمایه سهدی ۱۹ ی جیهانگیرې روله کی دیار و بهرچاف دناف پراپیا لایه نی ژیانیدا هه بویه و که فتنه ژیر کاریگه ریا نه وې. بیگومان لایه نی نه ده بی ژی نه څی کاریگه رې دویر نه بویه و گوهورین دناف نه ده بیاتی ب گشتی و رومانی ب تایه تیدا پیدابوینه. د سهردهم جیهانگیرې رومان وه ک هونه رې نه ده بی زیندی رهنغه دانه کا راسته قینه ژ نه وان گوهورینې ژنه گهرې جیهانگیرې پیدابوین. ل ژیر کاریگه ریا جیهانگیرې رومان ژ سنورین بهرته نگین خو دهریازدبیت و دبیته دهنگی وینه کرن و دهربرې ژ گشت نه وان گوهورینې ل سهر ناستی جیهانی و لایه نی مروځایه تی پیدابوین. روماننفسان هه ولدایه ب ریکا بهرهمین خو ئالوزی و پیځه گرتدانا جیهانا نوی دیاربکه ن و کاریگه ریا نه وې ل سهر تاک و جفاکی د کومه لگه هیدا وینه بکه ن. ب نه څی رهنکی رومان بویه خودیکا پیشاندانا ئالوزین جیهانگیرې. نه فجا چ نه ف مزاره ببه نه گهرې گوهورینا د رومانیدا ژ لایې شیوه و ته کنیکنه یان ژلایې نافه روک و زمانیځه. نه و گوهورینې ب سهر ژانرې رومانیدا هاتین پشی پیدابونا جیهانگیرې دی د ناستین جودادا دهینه دیارکرن ب نه څی شیوه ی ل خوارې دیارکری:

کارتیکرنا جیهانگیرې ل سهر رومانی د ناستی نافه روکیدا د مژانین دهینه وینه کرنا دیاردبیت. کیشه و دیاردهیې نوی جیهانی بوینه هیڅی نفیسینا بهرهمی. روماننفسان زیده تر گرنکی ب مژانین جفاکی یې گلېال و کیشه یې مروځایه تی یې هه فېشکدایه. بو نمونه، باسکرنا ژینگه یې و نه وان گورانکارین ژ نه گهرې گوهورینا که ش و هه وای پیدابوین، کا چوان بوینه به شکه ژ داریشتنا نه څی ژانرې و ل سهر بنیاتی نه وان گوهورینان رومانکه هاتیبه ئافاکرن. کوچهری و شهړن نوی، نه خاسمه پشی ههر دو جهنگین جیهانی په نابهری پیدادبیت و دبیته نه گهرې دروستبونا فره کهلتوری و فره زمانی، پاراستنا ناسنامه یا نه ته وې د که فته د مه ترسییدا. ته کنولوزیا و کارتیکرنا نه وې ل سهر تاکه که سی روله کی بهرچاف هه بو د نفیسینا رومانیدا. نه ف گشت کارتیکرنا د ژانرې رومانیدا پیدا دن. د رومان هه فجه رخا ئنگلیزیدا ((لایه نی

نافەرۇڭى ژ لايەنن سەرەكېو يېن كەڭتېيە ژىر كارىگەرىيا جىهانگىرىي. وەك دەيتە زانن كو ئەدەبىيات رەنگەدانا جفاكېيە و ھەردەم نڧيسەر زىدەتر ژ تاكىن دى يېن جفاكى ب دىتن و كەلتورن دناڧ جفاكيدا كارىگەر دىن. لەورا ژى دىبنن رۆمانن ھەڭچەرخىن ئنگلىزى دەرپىن ژ مژارن مينا، كوچكرن، تىكەلبون، جھ گوهۆرپن، ناسنامەيا نەتەوھى، ھەڭڧركىيا د نابقەرا دابونەرىت و نوڧخوازىپدا دكەن. نڧيسەر ڧەكۆلىن ل سەر ئەوان ئاستەنگى و دەرڧەتان دكەت يېن ژ ئەنجامى بازركانن د نابقەرا كەلتوراندا پەيدا بون و ئالوزىيا ژيان د جىهانەكا جىهانگىرىدا ددەنە دياركرن)) (Chauhan، ۲۰۱۸: ۱۷۱). پىشتى جىهانگىرى ژانرې رۆمانى بويە ئەو خودىكا تىشكىن كەلتور و رەوشەنپىرېن جودا جودا ڧەدەت. جاران نڧيسىنن رۆماننڧيسان دەرپن بون ژ كەلتور و دەرڧەرا ئەوى، بەل پىشتى جىهانگىرى كەلتور تىكەلى ھەڭبون و ب ھەڭرا ھاتنە سالوخذان. ئىدى تاك دەرئەنجامى ئەڭ تىكەلبون توشى مەملانەنې دبو د پاراستنا بەھا و بىروباوهرېن خۆ يېن كەڭن دگەل خۆ گونجاندنا دگەل جفاكەكى نويدا. كارىگەرىيا جىهانگىرى ل سەر چاوانىيا ھزركن و خەيلا نڧيسەرى ھەبويە ((مەرەم ژ جىهانگىرىيا خەيالى ئەو ئىدى خەيلا تاكەكەسى ژ تايبەتمەندىن نەتەوھى و كەلتورى خۆ دەرناكەڧىت. بەلكو ژ مەودايېن جىهانگىرى سەرھلدايە)) (محمد، ۲۰۰۴: ۷). ئانكو ئىدى خەيلا نڧيسەرى ب كەلتور و نەتەوھى ئەوى ناھىتە سنورداركرن، بەلكو بويە خەيالاكە جىهانى و ژ سنورى نەتەوھى و كەلتورن جودا جودا دەرنازبويە دەرئەنجامى پەيدا بونا جىهانگىرىي.

ھەر د وارې نافەرۇڭىدا، كەسايەتېن رۆمانان ژى گوهۆرپنن گرنى ب خۆڧە دىتېنە. ئىدى كەسايەتېن نە ب تى نوپنەرېن جفاكەكى تايبەت يان چىنەكا دياركرىنە، بەلكو ژ كەلتورن جودانە و بويە نمونەيېن مرقۆن جىهانى يېن كو د ناڧ جىهانەكا ئالوز و تىكەلدا دژن. ھەرەسا، بابەتېن رۆمانى ژى بەرڧەرەتر بويە و مژارن نوى ھاتىنە زىدەكرن. كارتىكرنا تۆرېن جفاكى ل سەر پەيوەندىن مرقۆان و گوهۆرپنن جفاكى يېن ب لەز. Uma Maheshwari (۲۰۲۰: ۳۸) ل دۆر ئەوان گورناكرېن دەرئەنجامى جىهانگىرى پەيدا بون و د بەرھەمىن ئەدەبىدا رەنگەدەين، باس ل رۆمانا (The Lowland) دكەت كا چاوان كوچكرن و ھەڭركىيا ناسنامەيې بويە ئەگەرې گوهۆرىي و دىژىت: ((رۆمانا The Lowland (۲۰۱۳) مژارن كوچكرن و ھەڭركىيا كەلتورى بخۆڧە دگرىت. پەيوەندىيا دو برايان وئە دكەت، ئىك ژ ئەوان ب مەرەما خواندنې ژ وەلاتى كوچ دكەت يې دىر دىمىنيت. ب ئەڭ شىوھى رۆمان باس ل پەيوەندىن ئالوز و ئايدولۆژىن ژ ھەڭ جودا دكەتن يېن دىنە ئەگەرې ڧەيرانا ناسنامەيا كەلتورى دەما كوچكرن پەيدا بىت و ھندەك كەس ژ جھەكى بەرڧ جھەكى دىترڧە دچن، كول دەمى چوئى ھەلگرتن رەوشەنپىرى و دابونەرىت و ئايدولۆژىن دياركرىنە يېن دەرپىن ژ ناوچەيەكا دياركرى دكەن، بەل دەمى ھەست ب وەرگرتنا بىروباوهر و دابونەرىتېن نوى دەيتەكرن. ئەو دابونەرىتېن گرىداى جھى كوچكرې ل ئەوى دەمى تىكەلبونا كەلتورى رویدەت. دەرئەنجامى تىكەلبونا دو بىروباوهران ھزركا نوى پەيدا بىت يان تاك دەست ژ ئىك ژ ئەوان بەردەت پىخەمەت پاراستنا يې دىر " ژ ئەگەرې ئەوان گوهۆرپنن ب سەر جفاكى و لايەن رەوشەنپىرىدا ھاتن ل ژىر كارىگەرىيا جىهانگىرى و ھەبونا ڧرە كەلتورى، مەترسى ل سەر نەمانا ناسنامەيا كەلتورى و چاوانىيا ھزركن و دىتن پەيدا بىت.

جىهانگىرى كارتىكرن ل سەر زمانى رۆمانى ژى كرىە. د نوکەدا زمانى رۆمانى سادەتر و گىشتىرتر، تايبەتمەندىن كەلتورىن زمانى د ناڧدا كىم بويە، بكارھىنانا زمانەكى نىژىكى خواندەڧانى جىهانى، داکو خواندەڧان ژھەمى جىهانى بشىن تىبگەھن و چىژى ژى وەرگرن. ھەرەسا، بكارھىنانا پەيڧ و زارافىن نوى يېن ژ ئەنجامى تىكەلبونا كەلتوران پەيدا بون. ((جىهانگىرى

كارىگهري قوللى لەسەر فرەچەشنى زمانهوانى ھەبۆھ، پەرەى بە بالادەستى زمانە جىھانىيەكانى ۋەك ئىنگىلىزى داوھ، لە ھەمان كاتدا زمانە ناوچەيى و رەسەنەكانى پەراويزخستوھ. ئەم پرۆسەيە كە زۆر جار بە يەكسانكردنى زمانهوانى ناودەبرىت، ھەرەشە لە مانەوھى زمانە دايكىيەكان و ئەو ميراكە كۆلتورىيە دەكات كە بەرجەستەى دەكەن)) (زاھىر، ۲۰۲۵: ۲۶). جىھانگىرىي كارتىكرنەكا كوير ل سەر جفاكان كرىيە، ب تايبەت د وارى زمانىدا. ئەڤى كارتىكرنى دو لايەنن سەرەكى ھەنە كو پىدقاييە بھىنە شروڤە كرن. ژ لايە كىڤە، جىھانگىرى بويە ئەگەرى بەرفرەھبونا زمانى ئىنگىلىزى ۋەك زمانەكى جىھانى. ئەڤ بەرفرەھبونە ب رىكا چەندىن فاكتەران پەيدا بويە: تەكنۆلۇژيا، بازىرگاني، گەشتىارى و تۆرپن جفاكى.

رۆمانا ل سەر دەمى جىھانگىرىي ژلايى ھونەرىڤە ل سەر بنەمايى ھەليان يان د نافتىكداچونا ژانرپن ئەدەبى ھاتىيە دامەزراندن، كو ب ئەڤى شىوھى پرۆسەيا ب ژانركرنى ئالوزتر و قورستر كرىيە. ئانكو جىھانگىرى بويە ئەگەرى تىكەلبونا ژانرپن ئەدەبى. ھەروەك ڤەكۆلەر نورالدين باكرىيە و شەباني وناس (۲۰۱۷: ۵۸۲) ل دۆر تىكەلبونا ژانرپن ئەدەبىدا پىشتى جىھانگىرىي دىڤىزن: ((ھەزرا ھەلاندا سنورپن جوگرافى و تىكەلبونا كەلتوران، دگەھىتە قادا ئەدەب و ھونەرى، لادانا بەربەست و سنورپن دناڤبەرا ژانرپن ئەدەبى و ژانرپن نە ئەدەبىدا بەرەڤ پىڤشە دچىت. چەمك و ژانرپن ھونەرى و ئەدەبى تىكەلى ھەڤ دبن، ئالوزى د دياركرنا تايبەتمەندىپن ئەواندا دبىتە ئىك ژ تايبەتمەندىپن ئەوى سەردەمى كو ھەز ژبۆ دەرباسكرنا سنوران و داھىنانا شىواز و رىبازپن نوى ھەيە)). ڤەلسەفەيا جىھانگىرىي سنوران دىكپىت و دبىتە ئەگەرى تىكەلبونا ژانرپن ئەدەبى و تەنانەت بەرفرەھبونا ھونەرىي دى ژى. تىكەلبونا ژانرپن ئەدەبى رىخۆشكەرە ل ھەمبەر داھىنانا شىوازيپن نوپن دەربىرپن و ئەڤ شكاندا سنورپن دناڤبەرا ژانرپن، ئازادىيەكا زىدەتر ددەتە نڤىسەران د لايەن نڤىسىي و بكارھىنانا شىوازاندا.

گوھۆرپنپن رۆخسارى ب سەر پىكھاتەيا دەمى ژىدا ھاتن. دەربازبون دەمى ل سەر ھىلەكا راست و رىكوپىك نەما، رۆماننڤىسان دەست ب بكارھىنانا دەمپن نەرىكوپىك كرن. دەمى رۆمانى دبىتە دەمەكى پارچە پارچە و تىكەل ب رىكا تەكنىكپن نوى كو تىدا دەم دىت بازدانپن مەزن بكت يان ب شىوھىيەكى نەرىكخستى بھىتە ڤەگىران، ژ گرنگترپن ئەوان تەكنىكان ژى شەپۆلا ھوشەكىيە. ديسان گوھۆرپنان مەودايى ڤەزايى ژى بخۆڤە گرتىيە. ڤەزايى رۆمانى بويە دو جوړ: ڤەزايى راستەڤىنە و ڤەزايى دىجىتالى. ئەڤ دوالىزما ڤەزايى بويە تايبەتمەندىيەكا گرنگ يا رۆمانا پىشتى جىھانگىرىي. ڤەكۆلەر مصطفى عطية جمعة (۲۰۱۶: ۲۰) ل دۆر گرنگىيا ڤەزايى دىجىتالى دىڤىزىت: ((ڤەزايى دىجىتالى ۋەك رىكەك و جىھانەكا ھەڤتەرىب، بويە بەشەك ژ پىكھاتەيا تىكستى. چونكە ئەگەر نڤىسەر ھەز د رىكپن بەردەستپن بەلاڤكرنپدا بكت و پىدقپن ۋەرگر و خواندەڤانى خۆ بەرچاڤ ۋەرگرت. بى گومان دى تىكستى خۆ د بازى ڤەزايەكا دىجىتالىدا ئاڤرىنپت. كو ئەڤ چەندە دبىتە ئەگەرى كارىگەرىيەكا بەرچاڤ ل سەر پرۆسەيا ئاڤرادنى ژلايى بەرھەمھىنان، پىكھاتە، ۋەرگرتن، شىواز و پەيوەندىكرنڤە)). ئانكو ڤەزايى دىجىتالى نە ب تى د بياڤى بەلاڤكرنا تىكستىدا رۆلى خۆ دبىنپت، بەلكو خۆدى ڤۆرم و ناڤەرۆكا تىكستى دياردكەتن و ئەڤ چەندە گوھۆرپنەكا بنەرەتپىيە د سەردەمى پىشتى جىھانگىرىيىدا ھاتىيە ئەنجامدان. ھەلبەت ھەبون ڤەزايى دىجىتالى د سەردەمى جىھانگىرىيىدا مڤاينپن خۆ ھەنە، ژ ئەوان ژى ھەبون پەيوەندىپن بەردەوام د لايەنن بەلاڤكرنى، پىدقپن خواندەڤانان و پرۆسەيا ئاڤراندنپدا.

زىدەبارى ئەو خالپن پىشتىر ب شىوھىيەكى گشتى ل دۆر رۆمانى مەداينە دياركرن، ل ئەڤىرە ب ڤەر دبىنپن دەربارەى كارتىكرنا جىھانگىرىي ل سەر رۆمانا كوردى ھندەك خالان بدەينە دياركرن، ژ ئەوان ژى؛ ژلايى ناڤەرۆكڤە بابەتپن نوى ۋەك

په نابهري و دياسپورا پديدادين. باس ل رهوشا ژيانا كوردېن دهرقهی وهلاقی دهیته كرن و كیشه یین كوردی ب كیشه یین جیهانیقه دهیته گریدان. زیده باری دویركه قتن ژ بابه تین نه ته وهی یین كلاسك. رهوشه نییری و كهلتور یین جودا د رۆمانیدا دهیته كومشه كرن (بنیره: اسماعیل و عمر، ۲۰۲۳). د لایه نی زمانیدا هنده ك ژ نفیسه رین كورد دهست ب نفیسینا به رهه مان كړ ب زمانې بیانی تیکه ل ب زارافین بیانی و وهرگیرانا رۆمانین كوردی بۆ زمانین بیانی. ئەف رهوشه نه ب تی د ناف زمان و رۆمانا كوردیدا پیدابو، بهلكو رۆمانین ملله تین دی ژی توشی هه مان رهوشی بون ژ ئەنجامی کاریگه ریا جیهانگیري. بۆ میناك د رۆمانا عه ره ب ژیدا تیکه لبونا زمانان ب هه مان شیوه یی د ناف زمانی كوردیدا پیدابو. دهرباره ی رۆمانا عه ره ب څه كۆله ر علاء عبدالخالق حسن (۲۰۲۴) دیژیت: ((رادئ بكارهینانا زارافین بیانی، نه خاسمه ئنگیزی د رۆمانا هه شچه رخوا عه ره بیدا به ره ف زیده هیقه چویه. دهرئه نجامی چهن دین ئەگه ره كان، ژ هوان ژی به لاقبونا جیهانگیري و کاریگه ریا كهلتور یین رۆژئاځای و زیده بونا په یوه نديان د نافه را كهلتور یین جیاوازا)). دياردا بكارهینانا زارافین بیانی، ب تایبته یین ئنگیزی، د رۆمانیدا دهرئه نجامی چهن د گوهوړینین بنگه هییه یین د چفاكیدا پیدادین. له ورا ژی دشین بیژن؛ جیهانگیری و ته كنولۆژیا نوی كارتیکرنه كا بهرچاځ ل سهر زمان و شیوازی نفیسینا رۆماننفیسین كورد كریه، ههر وه کی ل رۆماننفیسین عه ره ب كری. نفشی نوی یی كورد، ب ریکا تۆرین چفاکی و نه نرنیتی، پتر تیکه لی جیهانا دهرقه بویه و ئەڅه د شیوازی نفیسینیدا ديار دبیت. ژ لایه کی څه، ئەف ديارده دبیته ئەگه ری لاوازیونا زمانی كوردی. گه له ك جاران، رۆماننفیس به ره ف بكارهینانا زارافین بیانیقه دچن سهره رای هه بونا په یقین كوردی یین گونجای بۆ هه مان مه بهست. به لی ژ لایه کی دیرڅه ئەف ديارده دبیته ئەگه ری دهوله مه ندبونا ئەده یی كوردی ب دیتن و شیوازی نوی. ههروه سا دبیته ریخۆشكه ر ل هه مبه ر دانه نیاسینا رۆمانا كوردی ل سهر ئاستی جیهانی.

د رۆمانا كوردیدا ژبو لایه نین فورم و ته كنېكان شیوازی نوی و جیهانی هاتنه بكارهینان و ژ شیوازی كلاسك دویركه قتن. ل ژیر کاریگه ریا جیهانگیري ل سهر رۆمانا كوردی په یوه نديا نفیسه ران ب جیهانا دهرقه و کاریگه ربون ب رۆماننفیسین جیهانی زیده بو ههروه کی بهری نوكه مه دياركری. دیسان رۆمانا كوردی ل دهرقهی وهلاقی هاته به لافكرن و گه هشته دهستی خوانده قانین بیانی. نمونه ل دۆر ئەڅی چهن دی وهرگیرانا به رهه مین رۆماننفیسی كورد به ختیار عه لی یه بۆ زمانی ئەلمانی و گه هشتا رۆمانین هوی بۆ جفاكین هورۆپی، واته ((به ختیار عه لی وهكو رۆماننوسیکی به توانا و تاراوگه نیشینیک توانویه تی سود له ئەزموننه كانی ژیا نی تاراوگه و دنیا ی مۆدرنی هورۆپی وهرگیریت و ئەزموننی رۆمانی كوردی به ره و پش ببات)) (سه عید، ۲۰۲۳: ۱۵۰). ب مفا وهرگرتن ژ شیواز و ته كنیکین بیانی د نفیسینا رۆمانیدا و کاریگه ربون ب شیوازی رۆمانا بیانی و به لاقبونا و وهرگیرانا به رهه مان بۆ زمانین بیانی کاریگه ری ل رۆماننفیسین كورد بویه و ل ژیر سیناهیا ئەڅی کاریگه ری به رهه م نفیسانه.

ل دویمه یی دشین بیژن كارتیکرنا جیهانگیري ل سهر رۆمانا هه شچه رخ وهك گوهوړینه كا بنه ره قی د پتیهاتا څه گیران و نافه رۆكا هزریدا دهیته دیتن. تیکه لبونا كهلتوری و ته كنیکي ب سايا جیهانگیري بویه ئەگه ری كیمبونا نمونه یا كه فنا رۆمانی، كو تیدا شیوازی څه گیرانی سنورین دم و جهی دهرباز كړینه و به ره ف پارچه بون و تیکه لبونا تیکست و ژانراڼه چویه.

ریالیزما جادویی

ریالیزما جادویی وهک ئیک ژ شیواژین داهینان و بهرهمهینانا تیکست و بهرهمهین ئهدهبی، ب شیوهیه کی بهرهره د بیاژی ئهدهبی و رهخهیدال سهرانسهری جیهانی بهلاقویه. ئهف بزافه ل ههمبهر سنورین ریالیزما کلاسیکی و سورریالیزمی دهستپیکر و هاریکار بو دگهل نفیسهران داکو ئهو بوشیا د نافهرا راستی و فانتازیایدا پرکهن. سهرباری هه بونا جوداهی و پاشخانهیین رهوشنهیری و کهلتورین جودا جودا، د ناف چاند و ئهدهبیاتا مللهتین جیهانیدا رهنگهدهیه. د ریالیزما جادویدا کهتوار دگهل ئهلهمینتین فهننازی و جادویی دهینه تیکهلکرن و ب ئهفی شیوهی جیهانه کا سهر دروست دبیت بی کو خواندهقان ههست ب مهندهوشی بکهت، بهلکو وهک تشته کی ئاسایی وهردگریت. ههچهنده ریالیزما جادویی ژ تهکنیکین هه ره دیارین فه گیرانییه د بیاژی ئهدهبیادا، بهلی کاریگهری ل سهر هندهک فورمین دی یین هونهری کرییه وهک؛ هونهرتین دیتی و شیوهکاری، نهخاسمه وینه کیشان، پهیکهسازای و لایهتی سینهما و درامایی.

ریالیزما جادویی دیاردهیه کا هونهری و ئهدهبییه، ههروهکی رهخهگری عهره ب صلاح فضل دیژیت ((بو ئهوان کارین ئهدهبی دهیته گۆتن یین دهربرینی ژ جیهانی دکهن ب دیتنه کا جادویی، خهیا ل و کهتوار تیدا تیکهلی ههقهدن. سنور د نافهرا گیاندار و بی گیاناندا، کهتوار و سروشتیدا نامین. ئانکو تش و دیارده دبنه خودان تایبهتمهندی و شیانین جیاواز)) (ژ: حسانین، ۲۰۲۱: ۲۱۱۷). د ئهفی شیواژی نفیسینیدا نفیسه رههولدهن جیهانه کی نیشاندهن تیدا لایهتین ئاسایی و نهئاسایی تیکهلی ههقهبن. ب ئهفی رهنگی سنور د نافهرا راستی و داهینانیدا نامین، لهوړا ب شیوهیه کی راستهوخو خواندهقان د کهفته دناف دونیایه کا نویدا، تیدا ژیا نا راستهقینه و بویهرتن نهلژیکی ب شیوهیه کی باوهریپیکری دهینه نیشاندهن. ئانکو خهیا ل وهک کهتواره کی باوهریپیکری بهیته پیژ و شیان و تایبهتمهندی سهر و سروشتی ل جهم کهسایهتی و دیاردهیین هاتینه بهحسکر ب ئاویه کی کهتواری بهیته نهخشاندهن، ههروهک صلاح الدین عبدي بۆدچیت ب شیوهیه کی کو ((رۆماننفیس ب ریکا تهکنیکین فه گیران و سالوخدانی، خواندهقانی ل سهر ئهوی تشتی رازی دکته یی دنفیس و دگهلدا جیهانه کی دروست دکتهن نژیکی کهتواری بیت، بهلی نه هه مان جیهانا کهتوارییه. ئهفه ژ بی ریکهفتن و ناکوکی، سهرهرا ی جیاوازی یاساین کونترولا ههردو جیهانان دکهن. ب شیوهیه کی سهر و سروشتی کهسایهتی و دهم و جهان سالوخدهت. برییا ئهقان ههردو تهکنیکان، ئهف جوړی ئهدهبی ژ قهید و بهندین لژیکی رزگار دبیت)) (ژحقای، شهری و مکی، ۲۰۲۴: ۹۵۵۸-۹۵۵۹). د ریالیزما جادویدا، رۆماننفیس پهنا یی دبهته بهر خهیا ل و خهوانان دهرئهنجامی تهنگافیا کهتواری جیهانی، کو ژ ئهگهری هه بونا سنورین جوگرافی، سیاسی، ئابوری تاکو سروشتی ژ پیدادبن. د جیهانا کهتواریدا، ژیا نا مروقی ب چهندین ئاستهنگ و سنوران دهیته دورپچکر، بهلی دهما رۆماننفیس تیکهلی خهیا ل و جادویی دکته، دهرفته ژ یو بهزانده ئهقان سنوران درهخسینیت و جیهانه کا نوی دئافرینیت. لهوړا دشین یژین ریالیزما جادویی ئهو تهکنیکه یاکو سنورین کهتواری و خهیا لی دههژینیت و ب ئهفی ریکی چارهیه کی بو تهنگافیا کهتواری و رهخهیین جفاکی و سیاسی دبینیت. ههردیسان دهرفته ددهته خواندهقانان بهرهف جیهانه کا نوی بچیت، تیدا رهوشت و یاساین جیهانا مه یا راستهقینه بهرچاف هاتبنه وهرگرتن. رۆماننفیس ب بکارهینانا ئهفی شیوازی د نفیسینا خودا داهینانه کا پیشبینیکری پیشکیش دکتهن ب مهرما گههشتن ب ئارمانج و دهستکهفتن کو دژواره د کهتواریدا ب دهستقه بهین. هه ر ل دور ریالیزما جادویی صلاح الدین عبدي ژ زاردهفی تودوروفی فه دگوهیزیت کو ((ژ دو رهگهزین سهره کی یین پیکفه گریدا ی پیکدهیت. ئیک کهتواره دهربرینی ژ تشتین سهر ئهردی دکتهن، دو جادو دهربرینی ژ رویدانین سهر و سهر و سروشتی

دکته تن)) (ژ: النادي و بسيمه، ۲۰۲۱: ۵۷۴). مهبه ست ژ ره گه زى ئيکي ژيواره، کو دهر پريني ژ بويه ر و کار و چالاکي پښ جيهانا راسته قينه دکته تن. ب ريکا نه في ره گه زى نفيسه ر خوانده فاني روى ب روى جيهانه کي دکته نيزيک جيهانا ناساي و به ره هم ژ نه وي جيهاني سهر هلدده ت. به لي ره گه زى دوي جادوي، کو گردياي رويدانين نه ناساي و ميتا فيزکينه؛ نه ف رويدانين سهر و نه که توارى دبنه به شه ک ژ به ره هم ي يي کو که سايه تيپن د نافي وي به ره هميدا هه ست ب هه بونا تشته کي نه ناساي بکن. ديارده يپن نه ناساي د رياليزما جادوييدا وه ک تشتين ناساي دهينه پيشکيشکر و دبته جهي قه بولکرني ل ده ف که سايه تيپن دى و خوانده فنانان. جياوازا گرنگ نه وه کو نه ف دور ه گه زه د رياليزما جادوييدا ژ ناستي به رجاف دهر باز دبن و ب ته مامى تيکه لي ئيک دبن، نه فه ژى ب شيويه کي ئورگانیک و هه ستيار تاکو سنورين د ناقبه را نه واند دهنه هه لوه شانندن. نه ف دناقیکداجونا که توار و خه يالي دبته نامرازه ک د ده ست فه گيريدا بو نافراندنا جيهانه کي تيدا رويدانين ناساي و سهر و سروشتي ببنه خودان هه مان ناستي ديتي. ههروه سا ب نه في شيويه نفيسه رشيت ب رهنگه کي کوپتر و بي ناستهنگ دهر پريني ژ په ياما خو بکه تن. له ورا ژى رياليزما جادوي دبته نامرازه ک بو فه کولينا ره خه يي يا واقعي سياسي، جفاکي و ديروکي، ب تايبه تي ژ ديتنه کا پوست کولونياليقه.

پشتي جهنگين جيهاني و گوهورينا بارودوخين ژياني، گوهورين ب سهر نه ده بياتي و به ره همين دهينه نفيسين ژيدا هاتن. چهندين تيور و شه پولي نوي د قادا نه ده بيدا په يدا بون، کو بنه ما و تايبه تمه ندين نه وان ل دوي ف ريسا و ده ستوران بون يپن شيانا پرکنا پيدفياتييا تاکي نه وي سهرده مي هه ي. رياليزما جادوي ژى وه ک ئيک ژ نه وان ريبازان ل نه لمانيا و ب تايبه تي ل بازي ري ميونخ په يدا دبته پشتي ب دويماهي هاتنا جهنگي ئيکي يي جيهاني و شکه ستنا نه لمانيا بو نه گه ري بيهيغيبون و نه مانا سه قامگيري، دهر نه نجامي لاوازييا باري ثابوري و ويرانين ب سهر وه لاتاندا هاتين د ناف به ره همين نه ده بيدا رهنگفه دا و بو ماويه کي ل سهر نه ورپادا زال دبته. نانکو رياليزما جادوي وه ک چه قه ک ژ قوتابخانه يا رياليزمي ل سالي نه هشتيان ژ سه دي ۲۰ ي په يدا بويه، ل نه مريکا لاتين ده ست ب به لاقبوني کرييه. د هه بونا خويا ده ستپيکيدا بو هونه رين شيوه کاري فه دگه ريت، کو دهر پرين ژ خه ونين سريالين نفيسه ران دکر. ل گوري ميرصادق و ميمنت ميرصادق ((نه م زارواه يه که م جار فرانس روه هونه رناس و ره خه گري ئالمانی له سالي ۱۹۲۵ دا بو رافه کردني نيگارکيشاني دايهينا که هه ولي ده دا راستيه کان به شيوازيکي نوي دهر پيري)) (ژ: وهيسي، ته بار و نه لماسي، ۱۳۹۴: ۱۰۲).

دهرباره ي ده ستپيکا په يدا بونا رياليزما جادوي د بياقي نه ده بيدا و روماني ل نه مريکا لاتيني "ره خه گر و ميژونفيس نه نجيل فرانس بو سالا ۱۹۰۰ فه دگه رينيت و رياليزما جادوي جهخت ل سهر کارين نه ده بيپن 'فرانس کافکا' ي دکته. ل دوي فدا ل سالا ۱۹۳۵ رياليزما جادوي ل نه مريکا لاتين ده يته ديتن ل سهر ده ستي خورخيس لويس بورخيس ل نه رجه نتين. ب نه في شيويه دبته ئيک ژ تايبه تمه ندين ديارين نه ده با نه مريکا لاتيني د سالي نه شيستاندا ده ما کو رومانا 'سه د سال ژ فه دهر ي' يا گابريل گارسيان مارکيز ل سالا ۱۹۶۷ ي په يدا بوي هه تا کو ل گوري ره خه گري نه مريکي هومي بابا رياليزما جادوي ل سالي نه نوتان ژ چه رخي بيستي بويه زماني نه ده يي جيهانا پشتي کولونياليزمي" (عبود، ۲۰۱۹: ۵). هه ر ل دور نه في زارافه ي و دهر بازبونا نه وي د فورم و وه لاتين جودا دا حسين علي ساير (۲۰۱۲: ۴۷-۵۰) ده ته ديارکرن کو د بزافه کا هونه ريبا ئيتاليدا يا ب Stracitta ده يته نياسين، ل سالا ۱۹۴۰ په يدا بويه، کو په يوه ندي ب رياليزما جادويقه هه بو^(۲). ل دوي فدا ل سالا ۱۹۴۳ ل نه مريکا لاتين پيشانگه هه کي ب نافي "رياليزما نه مريکيان-رياليزما جادوي" ده يته فه کرن و وینه کيشين نافدار به شداري د نه في پيشانگه هيدا دکهن، وه ک ئيدوار هوپهر، چارلز شيله ر. ديسان ل باشوري روزه لاتا

ئاسیا د ئاف فۆرمی دراماییدا ده‌یته دیتن. هه‌رچه‌نده ده‌ستپیکا په‌یدا بونا ئه‌فی زاراقی د بیا فی هونه‌ریدا بو، به‌لی ناسنامه‌یا راسته‌قینه د ئه‌ده‌بیاتی و هه‌ردگیریت، نه‌خاسمه ئه‌ده‌بیاتی ئه‌مریکا لاتین و ژانری رۆمانی.

د ریالیزما جادووییدا مفا ژ ته‌کنیکین رۆمانا پوست موده‌رنیزمی ده‌یته وه‌رگرتن ((زۆرجاران رۆمانین ریالیزما جادویی ته‌کنیکین نوی یین رۆمانا پوست موده‌رنیزمی بکارده‌ین... وه‌ک؛ تیکدانا ده‌می، فره‌ قه‌گیر، تیکه‌له‌کرنا ژانر و شیواژین ئه‌ده‌بی د ئیک قالبد، میتا قه‌گیران و نه‌بونا ریکه‌ستنه‌کا لۆژیکی د قه‌گیرانیدا)) (فضل ژ: حنان الدین، ۲۰۲۱: ۳۸). ژ ئه‌فی چه‌ندی دیار دبیت کو د رۆمانین ریالیزما جادووییدا ده‌م ب شیوه‌به‌کی بژاله و نه‌ ریکه‌ستی ده‌یته پێشان‌دان دویر ژ ده‌می راسته‌ی، دشیته به‌ره‌ف پێشقه به‌یت، راوه‌ستیت، یان ژێ چه‌ند ده‌م ب هه‌فر دهر باز بین یان ژێ تیکه‌ل ببیت. ته‌کنیکا فره‌ قه‌گیر (که‌لتوری پلورالیزم) قه‌گیر نه‌ما ب تنی که‌سه‌کی دهرقه‌ کو چیرۆکی قه‌دگیریت. د رۆمانین ریالیزما جادووییدا، چه‌ند ده‌نگ ب قه‌گیرانا چیرۆکی رادبن. هه‌ر ده‌نگه‌ک دیتنه‌کا جودا ژ رویدانا پێشکیش دکه‌ت و خوانده‌فان ژبو بده‌ستقه‌هینانا وینه‌یه‌کی ته‌مام ژ چیرۆکی ئه‌وان دیتنان تیکه‌لی ئیک دکه‌تن.

زیده‌باری تیکه‌له‌کرنا ره‌گه‌زین ئه‌ده‌بی و شیوازان د ئاف ئیک تیکسدا و شکاندا سیسته‌ماتیکه‌یه‌کا لۆژیکیا قه‌گیرانی، کو قه‌گیران ب شیوه‌یه‌کی کرونولۆژی ناھیته پێشکیشکر، به‌لکو به‌ره‌ف پارچه‌ پارچه‌ بونیقه‌ دچیت. گشت ئه‌ف تایبه‌تمه‌ندییه‌ د ریالیزما جادووییدا بکارده‌ین بۆ دهربرین ژ جفاکی پوست موده‌رنیزمی. هه‌روه‌ک (Abualhasan, ۲۰۱۷: ۹۱) دیژیت: ((ژبلی پارچه‌بونا ده‌می، د تیکستین ریالیزما جادووییدا پارچه‌ پارچه‌بونا قه‌گیرانی ژێ ده‌یته دیتن. ب ریکا قه‌گوهاستنی ژ دیمه‌نه‌کی راسته‌قینه و سالوخلدانه‌کا ئاسایی به‌ره‌ف دیمه‌نه‌کی خه‌یالی و سه‌رسوره‌ینه‌ر قه‌ دچیت یی کو د ئاف قه‌گیرانیدا هه‌ست پێ به‌یته کرن خوانده‌فان بۆ جیهانه‌کا نه‌دیار ده‌ینه قه‌گوهاستن و ل دویدا قه‌دگه‌ریته رویدانا راسته‌قینه، یی کو دیمه‌نک دیمه‌نی دی ژ ئاف به‌ت. به‌روفاژی هه‌ردو دیمه‌نین ناکوک ل ته‌نشت ئیک ده‌ینه وینه‌کرن، داکو تابلویه‌کی قه‌گیرانی یی نوی پیکبین و به‌رده‌وام سه‌رنجا خوانده‌فانی به‌ره‌ف خوڤه‌ راکیشیت)). به‌رده‌وامی ب تیکستی ده‌یته دان ب ئاماده‌بونا دو جیهانین ژ هه‌ف جودا یی کو لایه‌ک یی دی ره‌تبه‌کته. ئه‌ف چه‌نده ژ ب شیوه‌یه‌کی هه‌رمه‌کی و یی رۆنکر ده‌یته ئه‌نجامدان داکو سه‌رنجا خوانده‌فانی ب راکیشیت و ب هویری سالوخلدانا تیشان به‌یته کرن.

دیسان د رۆمانین ریالیزما جادووییدا، مفا ژ ئه‌فسانه‌یین که‌لتوری و فولکلۆری ده‌یته وه‌رگرتن و ل گه‌ل جیهانا هه‌فچه‌رخ ده‌یته گونجاندن. هه‌لبه‌ت ئه‌ف چه‌نده دبیته ئه‌گه‌ری پێشکیشکرنا وینه‌یه‌کی ژ ناسنامه‌یا که‌لتوری جفاکی و ده‌له‌مه‌ندبونا تیکستی ب هه‌بونا جوړه و جوړیا ئه‌زمونین مروفایه‌تی کو)) د دارشتن و چاره‌سه‌رکرنا هونه‌ریدا، پشت به‌ستن ل سه‌ر ئه‌فسانه، هیما، سه‌یر و سه‌مه‌ر، بیروباوه‌رین ئایی و فولکلۆر ده‌یته کرن)) (النادی و بسیمه، ۲۰۲۱: ۵۷۵). هه‌ر ل دویر رۆلی ئه‌فسانی د ئه‌فی شیوازیدا العامری (۲۰۱۴: ۲۳۰) دیژیت: ((ئه‌فسانی ب هه‌بونا رۆمانین ریالیزما جادویی ب هیما و کودین قه‌شارتی ده‌وله‌مه‌ند کرینه و ب ئه‌فی ره‌نگی رۆله‌کی دیار د به‌ره‌مه‌هینانا تیکسته‌کی پری نه‌ینی و مژداریدا گیرایه)). هیما ب هه‌می شیواژین خوڤه‌ رۆله‌کی گرنگ د ریالیزما جادووییدا دگیرن. د پرۆسه‌یا قه‌گیرانیدا هاریکارن ژبو گه‌هاندانا واته‌ و هه‌ستین کویرتر، چونکه ئه‌و هیما یین نوی هاته‌ن بکاره‌ینان. نه‌ ب تنی ژ که‌لتوری نه‌ته‌وه‌ینه، به‌لکو ژ که‌لتورین جیهانی هاتینه وه‌رگرتن و ب ئه‌فی شیوه‌ی هه‌ر هیما یه‌ک دشیا دهربرینی ژ چه‌ند واتایان بکه‌ت و ل دویدا کونتیکستی به‌یته شروقه‌کرن.

سیمایین ریالیزما جادی د رۆمانا (گورلیس) دا

په‌یدابونا جیهانگیریی ل سهرانسهری جیهانی بویه ئەگه‌ری پهره‌سه‌ندنا شیوازیڤن قه‌گه‌هاستنی د گشت لایه‌کید. نه‌خاسمه‌ د بیا قی ئەده‌بیدا گوهرینیڤن گرنه‌گ په‌یدابون و چه‌ندین ریک و شیوازیڤن نوی ب تایبه‌تمه‌ندی و ته‌کنیکین جودا د مه‌یدانا ئەده‌بیدا په‌یدابون. ریالیزما جادی ئیک ژ ئەوان شیوازیڤن نفیسینییه‌ ییڤ ل ژیر کاریگه‌ریا جیهانگیریی سهرهلدا، کو دنا قی خۆدا هه‌لگه‌ره‌نده‌ک ته‌کنیک و تایبه‌تمه‌ندیانه‌ ییڤ ژ شیوازیڤن پیشتیڤن نفیسینی جودا دکه‌تن. ئەف شیوازه‌ هاریکاره‌ دگه‌ل نفیسه‌ری داکو ب ریکا بکاره‌ینانا ئەفسانه‌ و بیروباوه‌رین که‌لتوری جیهانه‌کا تیکه‌ل ژ راستی و خه‌یالی ب نه‌خشینیت و ره‌خه‌نیڤن خۆ ل دۆر جفاک و ده‌سته‌لاتا هه‌ی پیشکیش بکه‌تن.

هه‌روه‌ک پیشتیڤن ئاماره‌ پێ هاتییه‌ دان تیکه‌لکرنا ئەفسانه‌ و چیرۆکین فولکلۆر تیکه‌ ژ تایبه‌تمه‌ندیڤن به‌جه‌سته‌بونا ریالیزما جادی. واته‌ ((ریالیزما جادی که‌فن و نویان پیکفه‌ کوم دکه‌تن. ئەف شیوازه‌ ل ده‌می زیده‌بونا بارودوخین گه‌نده‌لیی ده‌ردکه‌فیت و نفیسه‌ری نه‌چاری ئاماده‌کرنا ده‌می بۆری ب ئەفسانه‌ و سه‌یروسه‌مه‌ران دکه‌ت، داکو ئازارا ژیواری هه‌ی ب ریکین سه‌رو سروشتی پیشکیش بکه‌ت)) (رفاعی، ۲۰۱۵: ۵۷۷۷). ریالیزما جادی دانانا پره‌کییه‌ د ناچه‌را که‌فن نویخوازدا، کو تیدا نفیسه‌ر مفای ژ که‌لتوری کلاسیکی، ئەفسانه‌، و چیرۆکین فولکلۆر وه‌ردگری داکو راستیا د نوکه‌دا هه‌ی شروقه‌ بکه‌ن. نه‌خاسمه‌ د سه‌رده‌میڤن گه‌نده‌لیا سیاسی و جفاکی تیدا به‌رفه‌ره‌ دبیت و گه‌شه‌ دکه‌ت. قه‌کۆله‌رین ئەده‌بی دده‌نه‌ دیارکرن کو نفیسه‌ر په‌نای دبه‌نه‌ به‌ر ئەفی ته‌کنیکی ده‌می نه‌شین ب شیویه‌کی راسته‌وخۆ ره‌خه‌نیڤن خۆ ئاراسته‌ بکه‌ن، له‌وای ب ریکا سیمبۆل و میتافۆرین جادی په‌یامین خۆ دگه‌هین.

ئەگه‌ر ته‌ماشه‌ی رۆمانا (گورلیس) بکه‌ین، دبیین نفیسه‌ری ب شاره‌زای ئەف چه‌نده‌ بکاره‌ینایه‌. بۆ میناک نفیسه‌ر ته‌حسین نافشکی د رۆمانا (گورلیس) دا ئەفی چه‌ندی ب زیقی پیشچاف دکه‌ت و هه‌یمایه‌کی که‌فن ژ فولکلۆر و که‌لتوری کوردی ب کاره‌ینایه‌، کو سه‌ره‌به‌ندی و (په‌ره‌جهوری) جیه‌کی دیار د نا قی چیرۆکین که‌فنین کوردیدا هه‌یه‌. نفیسه‌ری مفا ژ تیکه‌لکرنا حیکایه‌ته‌کا فولکلۆر وه‌رگرییه‌ ژبو زیده‌تر رۆنکرنا چیرۆکا سه‌ره‌کیا رۆمانی، کو ل ژیر کاریگه‌ریا چیرۆکا فولکلۆر که‌سایه‌تیا سه‌ره‌کی پیخه‌مه‌ت گه‌هشتن ب ئارمانجا خۆ گیانی خۆ دفرۆشیته‌ ئبلسی و ریکفتنه‌کی ب خویڤی مۆر دکه‌ت. ل فێره‌ زیده‌باری کو چیرۆکه‌ک ژ فولکلۆر هاتییه‌ وه‌رگرتن. ره‌مز و هه‌یمایڤن که‌لتوری لۆکالی و بیانی ژ د نا قدا ده‌ینه‌ دیتن. هه‌لبه‌ت ئەفه‌ ژ ئیک ژ کاریگه‌ریڤن جیهانگیریی که‌لتورین جودا دگه‌ل هه‌ف به‌ینه‌ تیکه‌لکرنا. ئانکو کاریگه‌ریا که‌لتورین بیانی و تیکه‌لبونا ئەوان دگه‌ل که‌لتوری خۆجیه‌ یان ییژین کوردیدا د رۆمانا (گورلیس) دا ده‌ینه‌ دیتن. چه‌ندین کار و کریارین دویژ ژ که‌لتور و بیروباوه‌رین کوردان دنا قدا ره‌نگه‌ه‌دایه‌. مینا ره‌فتارین دلژان فافون و کریارین وی و جانگوری، تیکه‌لکرنا هه‌نده‌ک ژ که‌لتوری عه‌ره‌بی ب ریکا شیخ عه‌بوش و شقانی عه‌ره‌ب.

ریالیزما جادی دبیته‌ ریکه‌ک ل هه‌مه‌به‌ر خواندانی تاکو راستی و خه‌یالی ژیک جودا بکه‌تن و فیربیت ب چ شیویه‌ی نیریڤی ل ئەوان تشتان بکه‌ت ییڤ د ژبانا رۆژانه‌دا ب نورمالی ده‌ینه‌ دیتن، به‌لی د به‌ره‌ندا ئامرازین گرنه‌گ د هه‌بونا مژارین سیاسی، جفاکی و ئابوریدا. ب ئەفی شیویه‌ی خوانده‌فانی ئاراسته‌ دکه‌ت ببیته‌ خودان دیتنه‌کا نوی ل سه‌ر راستیا هه‌ی ب ریکا ده‌ربازکرنا سنورین مه‌نتقییه‌تی و به‌ره‌ف هزرکرنه‌کا کویرتر و هه‌شیارانه‌فه‌ بچن. خوانده‌فان دبیته‌ به‌شداره‌کی چالاک د پیکه‌ینانا راستییدا د ده‌می خواندنا تیکستیدا ل دویف ئەوی تیهرینا ل ده‌می خواندنێ ئەنجام دده‌ت. ئەفه‌ژی ئەوی

راستی دگه‌هینیت کو رۆمانین ب شیوازی ریا لیزما جادویی دهینه نفیسین ((پیدفی ب خوانده‌فانه‌کی تایبته ههیه، کو بشیت کودین دهقی فه‌کهت و شیانی شروقه‌کرن و لیکدانی هه‌بن)) (مسعوده و بلفضل، ۲۰۲۲: ۹۰). ل فیره‌گرنگیا شاره‌زایا خوانده‌فانی و رۆلی وی د ئافاکرنا واتایا تیکستیدا دیاردبیت. چونکه وه‌ک ئاماره‌پ هاتییه‌دان ئه‌فی جۆری رۆمانی پیدفی ب خوانده‌فانه‌کی چالاک ههیه، شیانی فه‌کرن کودین ئالوزین دهقی هه‌بیت و به‌ره‌ف کویراتی و ئالوزیا وانقه‌بجیت داکو د په‌یما نفیسه‌ری بگه‌هیت. رۆمانا (گورلیس) هژماره‌کا زۆرا کود و په‌یامین فه‌شارتی د ناف خۆدا هه‌میزکینه، له‌ورا ژی دشین یژین کو ژ ئه‌وان رۆمانایه‌یین پیدفی ب خوانده‌فانه‌کی تایبته، خودان شاره‌زاییه‌کا فه‌لسه‌فی و ره‌خنه‌یی بیت داکو بشیت ئاستین فه‌شارتی ژ واتای و کودین هونه‌ری و سیمبۆلین سیاسی و نه‌ته‌وه‌یی شروقه‌بکه‌تن. دیسان شیانی خرقه‌کرن و لیکدانا واتای کویر هه‌بیت داکو وینه‌یه‌کی ژ مه‌رم و په‌یما نفیسه‌ری ل به‌رچاڤین خۆ وینه‌بکه‌ت.

ئیک ژ تشتین دی یین بالکیش نافشکی د رۆمانا (گورلیس) دا بکاره‌ینای مه‌زراندنا هیمایانه. بۆ نمونه دیکل وه‌ک هیمای بکاره‌ینایه⁽³⁾ هه‌روه‌ک یا زانایه‌کو (دیکل) ئیک ژ هیمایین به‌یژه د پرانییا که‌لتور و نه‌ریتین جیهانیدا و خودان واتایین به‌ربه‌لافه، بۆ ماوه‌یه‌کی درژ دگه‌له‌ک جفاکان و سه‌رانسه‌ری دیروکتیدا گرنگیا خۆ هه‌بویه. ژ ئه‌وان ژی: هشیاری و چاڤدیری، کو ب بانگدانا خۆ یا ل ده‌ستپیکا رۆژی ده‌یته‌ نیاسین، ب ئه‌فی چه‌ندی ئه‌وه‌هیمایه‌ بۆ ده‌ستپیکرنا رۆژه‌کا نوی، هشیاریون و ئاگه‌هداری. زنده‌باری کو ژ به‌ر ره‌فتارا ویا چاڤنه‌ترس و خۆنیشاندا وی ب میرخاسی و باوه‌ری ده‌یته‌ نیاسین گه‌له‌ک جارن دبیته‌ هیمای ئازایه‌تی، خوسه‌پاندن و شانازی. دهنده‌ک نه‌ریتاندا دیکل نوینه‌راتییا هیز و میرائی ده‌که‌تن. د چارچوڤه‌یین ئایی و گیانیدا هیمایه‌ ژبۆ دلسوزی و دکه‌لتوری چینیدا هیمایه‌ بۆ به‌خته‌کی باش. دکه‌لتوری قیتنامیدا، دیکل وه‌ک هیمای بۆ پینچ تشتان بکار ده‌یت: ئه‌ده‌ب، به‌خت، دلسۆزی، میراتگری، و مرۆڤایه‌تی. ب هه‌مان شیوه، دکه‌لتوری ئیسلامیدا، بانگدانا دیکل ده‌یته‌ دیتن وه‌ک هیمایه‌کی نفیژی و په‌یوه‌ندیا دگه‌ل خودی. د جفاکین گوندیدا، دیکل زۆر جارن رۆله‌کی پراکتیکی هه‌بویه ب بانگدانا خۆ بۆ هشیارکنا خه‌لکی ل ده‌ستپیکا رۆژی. ئه‌فه‌ دگه‌ل واتایا ویا هیمای تیکه‌ل دبیت وه‌ک نیشانه‌کا نویکرن و هیزی. هه‌روه‌سا، دگه‌له‌ک که‌لتورین ئاسیای و رۆژه‌لاتیدا، دیکل هیمای به‌رگرییه. دگه‌له‌ک که‌لتورین دی یین جیهانیدا، دیکل ب شیوه‌کی به‌رفره‌ وه‌ک هیمای رۆناهی، هیفی و ده‌ستپیکین نوی ده‌یته‌ دیتن و رۆلی وی ی سیمبۆلیک د هیمای و میتۆلۆجیای جفاکین جیاوازدا به‌رده‌وامه (الفلاحی، ۲۰۲۰). رۆمانا گورلیس ژ بکاره‌ینانا ئه‌فی هیمای قالا نه‌بویه، دچه‌ندین جه‌اندا دیکل وه‌ک هیمای هاتییه‌ بکاره‌ین، تا‌کو ده‌می گیان فروتنی دیکل دبینه‌ قوریانی و ئه‌گه‌ر ته‌ماشه‌ی به‌رگی رۆمانی بکه‌ین وینی دیکه‌کی سه‌یر ده‌یته‌ دیتن کو ب ریکا ئاشوپی و ته‌کنیکین جادویی هاتییه‌ وینه‌کرن. ئه‌فه‌ چه‌نده‌ د رۆمانیدا ده‌ریپی ژ هیز و به‌رخوه‌دان و دژواریا چه‌ز و هزرا نه‌هیلانا گه‌نده‌لی ده‌که‌ت.

نفیسه‌ری رۆمانا (گورلیس) ب ریکا پیشکیشکنا ئه‌فی تیکستی فیایه‌ خوانده‌فانی ل ره‌وشا ژیا جفاکین کوردی هشیار بکه‌ت و ب دیتنه‌کا کویر ته‌ماشایه‌ی ئه‌وان رویدان و بویه‌ران بکه‌ت، یین د ژیا رۆژانه‌دا ب نورمالی ده‌ینه‌ وه‌رگرتن. هه‌روه‌ک دبیین هیمای و نبای (۱۰۳: ۲۰۲۳) ده‌نه‌ دیارکرن کو ((هوکار و پالده‌رین دبیه‌ ئه‌گه‌ر بکاره‌ینانا ئه‌فی شیوازی ژ لای نفیسه‌رقه، بۆ ئه‌وی ناکوکی فه‌دگه‌ریت یا د ناقبه‌را چه‌زا دژوارا نفیسه‌ری ل سه‌ر ره‌خنه‌گرتنا سیسته‌می سیاسی و به‌رگریکرن و رینگرتنا هه‌مان سیسته‌م ل هه‌مبه‌ری ره‌خنه‌گرتن ل راستی. د ئه‌جامدا ئه‌ف چه‌نده‌ نفیسه‌ری به‌ره‌ف بکاره‌ینانا شیوازه‌کی سه‌یر و فه‌نتازیفه‌ پالده‌ت، یی کو دگه‌ل لیکدانا ئامازه‌ و په‌یامین فه‌شارتی بگونجیت)). د.

هه‌بونا دیاردیه‌ی سیاسیی هه‌ستیاردا پێخه‌مه‌ت هه‌بون و پاراستنا ئازادیا ده‌بریی نقیسه‌ر شیوازی ریا لیزما جادویی بکارده‌ینیت، د چارچووه‌ی ناکوکیا د نافه‌را هیزا ره‌خه‌ی و سانسۆریدا ب ریکا بکاره‌ینانا فاکته‌رین ته‌ده‌ی و شیوازین سه‌یر و جادویی وه‌ک ئامرازه‌ک بۆ که‌هاندنا په‌یامین ره‌خه‌ی ب شیوه‌یه‌کی نه‌ راسته‌وخۆ بۆ که‌گیر بکه‌فته ژیر لێرسینین هیزین ده‌سته‌ه‌لاتی. ته‌فه‌ ژێ ب هه‌بونا تایبه‌تمه‌ندییا فره‌ واتیا ته‌فی شیوازی کو دبیته مه‌رتاله‌ک ژبو نقیسه‌ری داکو خۆ ژ تومه‌تباریا راسته‌وخۆ ب پارێزیت و رزگار بکه‌تن. بۆ نمونه ده‌ما نقیسه‌ر د رۆمانا "گورلیس" دا باس ل فروتتا چه‌می قاپۆی دکه‌تن و دلزان فافون ده‌ست ب کولانا شکه‌فتی دکه‌ت؛ د ئەوان پارچه‌ی رۆمانیدا ره‌خه‌ی ل فروتتا وه‌لاتی دگرت، کو هه‌روه‌ک مه‌ ئامازه‌ پیدای ریا لیزما جادویی بۆ ره‌خه‌گرتن ل لایه‌نین سیاسی و جفاکی ده‌یته بکاره‌ینان.^(٤) د ته‌فی رۆمانیدا نقیسه‌ر ب شارازایانه جاران ب ئاشکه‌راپی و جاران ب ره‌مز و هیتا جفاک و سیاسه‌تی ره‌خه‌باران دکه‌ت و نه‌ره‌زایونا خۆ ل هه‌مبه‌ر ده‌سته‌ه‌لاتا هه‌ی دیاردکه‌ت و خوانده‌فانی ل دۆر ئەفان مژاران هشیار دکه‌ت. ده‌ما بازرگانی ب سامانین نه‌ته‌وه‌ی ده‌یته‌ کرن ژ لای ته‌که‌که‌سانفه و به‌رژه‌وه‌ندی ته‌که‌که‌سی به‌رچاف ده‌ینه وه‌رگرتن دویر ژ به‌رژه‌وه‌ندییا ملله‌ت و خزمه‌تا وه‌لاتی. ب زار ده‌فی ئیک ژ که‌سایه‌تی لاهه‌کیفه ب توندی دژایه‌تیا خۆ ل هه‌مبه‌ر ته‌فی دیاردکه‌ت و دیژیت: ((بری کج ماف ژ وه‌ره‌ دایه‌ کو هون خوه‌زایی کوردستانا دایک وێران بکن؟!)) (نافشکی، ٢٠٢٢: ٤٠٣). دیسان د پارچه‌یه‌کا دیترا، دیژیت: ((ما قه‌ی ل سه‌ر ئەنیا ته‌ نقیسییه، ته‌ف ملک ته‌یه؟! بری، نابه‌ ب تو ئاویان ئاخا کوردستان و وه‌ره‌ فروشتن، ئاخا کوردستان ئاخا هه‌مو کوردستانیا نه‌ گه‌ره‌که هه‌مو بریاری ل سه‌ر بدن! یاوه‌، ته‌ف نه‌ بریارا مه‌ تئ یه، چاخ بای رۆح یه‌وه‌دیان تیودرو هرتزل فیای جهو بزقرن فله‌ستی، ته‌و چۆ جه‌م سولتانی ئوسمانی و داخوازا کرینا فله‌ستی هه‌مبه‌ر هه‌مو قه‌رین که‌تین سه‌ر ئمبراتۆریا ئوسمانی ژێ کر کو جهوین بیده‌وله‌ت بدن، لی به‌رسقا سولتانی دینی ئیسلامی، ته‌و بۆ کو ته‌و بچن هه‌مو بسورمانان قانع بکن، پاشی وه‌رن ته‌وی شه‌هده‌ی ل سه‌ر فروشتنا ئاخا پیروژ بده‌! ئیجا هه‌که هه‌وه‌ژی ته‌ف کورمانجین هه‌رچار په‌رچه‌ی کوردستانا داگیر کری رازی کرنه، کۆنسه‌یا مه‌ژی وی ل سه‌ر به‌ شاهد و ل وه‌ پیروژ بکه‌! هه‌که راستیه نه‌ا گه‌ره‌که هون وه‌رن جه‌زا کرن، ب وی سه‌ده‌می کو هه‌وه ده‌ستدریژی ل سه‌ر خوه‌زا و شونه‌وارین کوردستانا دایک کرینه)) (ه.ژ، ه. ل). هه‌رچه‌نده ته‌ف پارچه د شیوازی ره‌خه‌یه‌کا ئاساییدا هاتیه‌ پێشکیشکر، به‌لی هه‌لگرا ره‌خه‌ی قه‌شارتی و مژارین گرنکه. د ته‌فی پارچیدا نقیسه‌ری ب شاره‌زایانه فروتتا چه‌می قاپوی وه‌ک نمونه‌یه‌ک بکاره‌ینایه بۆ ئامازهدان و پێشکیشکرنا وێنه‌یه‌کی ژ رویدانا فروتتا باژیره‌کی کوردستان، کو ته‌ف رویدانه د سالین پێش نقیسینا رۆمانیدا هاتیه‌ رویدان. دیسان فروتتا سامان و مولکی نه‌ته‌وه‌ی ته‌وه‌زی وه‌ک نمونه‌یه‌ک کو چه‌ندین سامانین نه‌ته‌وه‌ی بوینه کالاین بازرگانی ده‌ست هنده‌ک ژ ده‌سته‌ه‌لاتارین نه‌ ژ هه‌ژیفه.

ژ لایه‌کی دیتره‌ ته‌گه‌ر ته‌ماشه‌ی هه‌بونا بنه‌مایین ریا لیزما جادویی د ناف تیکستیدا بکه‌ین، مفا وه‌رگرتن ژ مژارین میژوی ده‌یته‌ دین. کو پێخه‌مه‌ت ئافراندا ته‌فی مژاری و خزمه‌تکرنا تیکستی رویدانین راسته‌قینه‌ی میژوی دگه‌ل چیرۆکی هاتیه‌ تیکه‌ه‌لکرن. دیسان ب شیوه‌یه‌کی نه‌ راسته‌وخۆ ره‌خه‌ ل لایه‌نین سیاسی دگرت کو به‌سهر‌داگرتنا ته‌ردی کوردان و فروتتا سامانی ئەوان جه‌ی قه‌بولکرینی نینه. زیده‌باری تیکه‌لکرنا که‌لتوری ره‌وشه‌نیری تیدا دیاردبیت کو نقیسه‌ر ل ژیر کاریگه‌ریا جیهانگیریی ئاشنای دیارده و بویه‌رین میژوی یین جیهانی بویه و دگه‌ل دیروکا ملله‌تی کورد و رۆژه‌فا ئەوان گونجاندینه و کرینه نمونه‌ک ژبو مفاوه‌رگرتنی ژ لای ریفه‌به‌ر و ده‌سته‌ه‌لاتین ملله‌تیفه ژ ئەوان ژێ کوردستانا دایک، بای رۆحان

یه‌هودیان. ژ لایڤ ده‌می و چاوانیا بکاره‌ینا ته‌کنیکا ده‌میقه د ئەڤی پارچه‌ییدا دبیین ده‌می بازنه‌ی هاتییه تیکشکاندن و رویدانین رابردوی یین دیرۆکی دوباره‌ دکه‌ت و دگهل رویدانین نوکه‌دا د گۆنجینیت و دکه‌ته‌ نمونه، ب ئەڤی شیوه‌ی پێگری ب راسته‌هێلا ده‌می دیرۆکی ناهیته‌ کرن. ل دوايڤ ب رژدی چه‌ختی ل سهر پاراستنا که‌لتور و سامانی ملله‌تی خو دکه‌ت داکو ژ فروتن و به‌رزهبونی به‌یته‌ پاراستن.

ژ تایبه‌تمه‌ندیین سهره‌کیین ریا‌لیزما جادویی تیکه‌لکرنا راستی و خه‌یالیه‌ ب شیوه‌یه‌کی هه‌ست ب جودابونا د ناقه‌را نه‌واندا نه‌هیته‌ کرن. یان ژێ وه‌رگر ب ئەوی تیکه‌لکرني رازی ببیت و ب شیوه‌یه‌کی ئاسایی وه‌ربگریت. د ریا‌لیزما جادویدا رویدانین سهرو سرۆشتی ب شیوه‌یه‌کی ئاسایی ده‌یته‌ فه‌گیران، ده‌رباره‌ی ئەڤی چه‌ندی ره‌خه‌گر ماهر بطوطی دی‌ژیت: ((د بوارێ فه‌گیرانیدا، شیوازی ریا‌لیزما جادویی ده‌ربهرینه‌ ژ: فه‌گیرانا رویدانان و رویدانین سهرو سرۆشتی د چارچو‌فه‌یه‌کی ریا‌لیستیدا، دگهل هه‌بونا هویرکاریین ئاسایی. ئانکو ب شیوه‌ی پشکه‌کا نه‌فه‌قه‌تیای ژ ژيانا روژانه‌یا که‌سایه‌تیان دیاردبیت)) (ژ: یحیی، ۲۰۲۱: ۲۳). نفیسه‌ر وینه‌یه‌کی هونه‌ری بو بویه‌ریین جادویی و سهرو سرۆشتی د چیرۆکه‌کا راسته‌قینه‌دا پێشکیش دکه‌تن و ئەوان بویه‌ریین جادویی وه‌ک به‌شه‌کی نه‌فه‌قه‌تیای ژ ژيانا روژانه‌یا که‌سایه‌تیان دده‌ته‌ دیارکرن. به‌لێ ((بیده‌نگیا نفیسه‌ری ل دۆر رویدانین سهرو سرۆشتی، ئەڤ ره‌گه‌زه‌ دبیته‌ ئەگه‌ر خوانده‌فان یان وه‌رگر باوه‌ر ژ رویدانین سهرو سرۆشتی بکه‌ت هه‌روه‌ک کو ژیاورینه‌. د ئەڤی جو‌ری رو‌ماناندا نفیسه‌ر ب بی‌لایه‌نییه‌کا ته‌مام ب فه‌گیرانا رویدانان رادبیت و ب مه‌ره‌م بریارێ ل سهر که‌سایه‌تی و رویدانان ناده‌ت. دیسان رو‌نکران ل سهر رویدانین سهرو سرۆشتی پێشکیش ناکه‌تن، داکو خوانده‌فان پێ رازی ببیت و باوه‌ر ژێ بکه‌تن)) (هما‌یونی و نباتی، ۲۰۲۳: ۱۰۴). بیده‌نگیا نفیسه‌ری ل سهر بویه‌ر و رویدانان و بی‌لایه‌نیا ئەوی د فه‌گیرانیدا و پێشکیشکرنا یی شو‌فه‌کرن و ده‌ستیه‌ردان دبیته‌ ئەگه‌ری په‌یدابونا فه‌زایه‌کی نێزیکي رویدانین د رو‌مانیدا هاتینه‌ دیارکرن ل ده‌ڤ خوانده‌فانی، ئەڤ ته‌کنیکه‌ هاریکاره‌ کو رویدان بخو به‌یته‌ پێشکیشکرنا یی ده‌ستکاری و شو‌فه‌کرن. د رو‌مانا (گورلیس)دا نفیسه‌ری ب هشیارانه‌ ئەڤ ته‌کنیکه‌ بکاره‌ینایه‌ و مژارین جادویی ب شیوه‌یه‌کی ئاسایی فه‌گیرینه‌. وه‌کی ئیک ژ که‌سایه‌تیین رو‌له‌کی سهره‌کی درو‌مانیدا دگیریت و کونترۆل ل که‌سایه‌تییا سهره‌کی دکه‌تن (شه‌همه‌رو‌ژی ئەجنه‌) یان ییژین نوینه‌ری ئبلیسی. که‌سایه‌تییه‌کا جادویه‌ وه‌کی داستانا گنگامیش نیف مرو‌ڤ و نیف گیانه‌وه‌ر، جاران وه‌کی ئەفریته‌کی ده‌یته‌ وینه‌کرن. یان ژێ رپوره‌سمین گیان فرو‌تنا ب ئبلیسی کو ب خویی ده‌یته‌ مۆرکرن کو د لایه‌نێ لقیناندا وه‌ک ماسونیان ده‌یته‌ ئەنجامدان. ئەڤ مژاره‌ ل ژێر کارتیکرنا جه‌هانگیري و په‌یدابونا ئەنترنیی و فه‌گو‌هاستنا زانیاریان ژ جه‌ه‌کی بو جه‌ه‌کی دی ل سهرانسهری جه‌هانی په‌یدابویه‌. هه‌روه‌ک د رو‌مانیدا که‌سایه‌تییا سهره‌کی ب ریکا لیگه‌رییان ل تو‌رین ئەنترنیی ل دو‌یف هنده‌ک په‌روکین به‌رنیاس دچیت د جه‌هانا سیربه‌ندییدا. مینا په‌رتوکا (شمس المعارف). هه‌لبه‌ت ده‌رئه‌نجامی خواندنا په‌رتوک و رو‌مانین بیانی و ئاشنا‌بون ب به‌ره‌مه‌ین بیانی و کومفه‌کرنا زانیاریان ژ که‌لتورین جودا ل ژێر کاریگه‌رییا ئەوان ناقه‌ری ئەڤ رو‌مانه‌ دارشتیه‌. به‌لێ دگهل جفاک و که‌لتوری کوردی گونجاندینه‌. هه‌روه‌کی ل ژێر باندو‌را چیرۆکه‌کا فولکلور ده‌ما ل ژێر کاریگه‌ربونا چیرۆکا (مه‌ریشا بسک سو‌ر) به‌ره‌ڤ گیان فرو‌تنا ب ئبلیسی دچیت. هه‌رچه‌نده‌ ئەڤ گشت خاله‌ دکه‌فنه‌ د لایه‌نێ فانتازی ژیدا، به‌لێ دگهل ژيانا که‌تواری هاتینه‌ تیکه‌لکرنا ب ئەوی مه‌ره‌می کو ده‌ربهرینی ژ مژارین مینا گه‌نده‌لی، سیاسه‌ت و ئابوری بکه‌ت د ناف جفاکیدا.

نقیسه‌ری رۆمانا (گورلیس) شیوازی ریا لیزما جادویی بکارهینایه، داکو ب شیوه‌یه‌کی نه راسته‌وخۆ ده‌ربیری ژ کۆمه‌کا دیارده‌یین سیاسی و جفاکی بکه‌تن و ب ریکا بکارهینانا ته‌کنیکین ریا لیزما جادویی خوانده‌فانی هشیاریکه‌تن، چونکه ((نقیسه‌ری ریا لیزما جادوی بزافا کوپیکرنا ژیواری ناکه‌ت مینا ریا لیستان، دیسان مینا سوریا لیان ژیواری بریندار ناکه‌ت، به‌لکو هه‌ولده‌ت نه‌یین دناف ژیواریدا ئاشکه‌را بکه‌ت)) (همایونی و نباتی، ۲۰۲۳: ۱۰۲). ئانکو د ریا لیزما جادویدا خوانده‌فان ل دیارده‌یان تشته‌کی سهر، نه‌دیار دنیتریت، کو دکوکا خۆدا تایبه‌تمه‌ندییه‌کا فه‌شارتی هه‌یه‌ و ل سهر هه‌ست و هۆشی مه‌ ده‌ریاز دبیت یی کو بزاین، لی کاریگه‌ری ل سهر ژيانا مه‌یا رۆژانه هه‌یه. ده‌رئه‌نجام ریا لیزما جادویی دبیته ئامرازه‌ک د ده‌ست نقیسه‌راندا داکو د چارچوکه‌یه‌کی هیماپی و نه‌راسته‌وخۆدا دوختن سیاسی و جفاکی ره‌خه‌ بکه‌ن و په‌یامین خۆ بگه‌هینن یی کو راسته‌وخۆ بکه‌فنه به‌رچاقدیری و سزادانی ژ لای ده‌سته‌لاتیقه.

بۆ پیشکیشکرنا هه‌مان مه‌به‌ست دبیین که‌سایه‌تیا سهره‌کی ب ئارمانجا ژ نافه‌رنا گه‌نده‌لی و سهرهلانا (شوره‌شا ئاگری) پیخه‌مه‌ت به‌لافکرنا راستی و دلسۆزی گورلیس ب کاره‌کی دژی ییروباوه‌یین خۆ رادبیت و په‌یمانا گیان فروتتا ب ئبلیسی ب خویی مۆر دکه‌تن. هه‌روه‌ک د پارچه‌یه‌کا رۆمانیدا هاتی: ((پنگریا خوه‌ یا دینی و ره‌وشه‌نیریا خوه‌ یا پیشکه‌فتی ژیریکه‌ت و ته‌وژی وه‌سا هه‌زریکه‌ت کو رابت هه‌مان شیوازی کوری پیره‌ژنی ب کاریینیت و ب ریکا شیره‌تین شیخ میرانی خیفزانک و شیخ ده‌ردانی چه‌رمۆی گریه‌سته‌کی ب وی شیوه‌ی دگهل نونه‌ری ئبلیسی پیرۆز ئیمزا بکه‌تن و ببیته سهربه‌نده‌کی زیره‌ک داکو بشیت راستیی و دادپه‌روه‌ری به‌لاف بکه‌ت و بگه‌هیته ئارمانجین خوه‌ یین د ژیواریدا ژ ده‌ست داین... ئیکه‌م پیرۆزه‌یی وی پشتی دبیته خودان هیزه‌کا سهری یا ژ قامی ده‌رکه‌فتی، هه‌زا خوه‌ بکه‌ت کو پراگرام و په‌یره‌وتن ئایدولوجیه‌کا سیاسی دژی ده‌سته‌لاتا وه‌لاتی وه‌ریگری و ته‌ف دژمنان ژ ئاها پیرۆز ده‌ریخیت و ب نیزیکتین وه‌خت ده‌وله‌تا بوی خه‌ون رابگه‌هینیت!)) (نافشکی، ۲۰۲۲: ۲۲۱-۲۲۲). دیارده‌یین جفاکی و سیاسی گه‌له‌ک تاکین مینا گورنیزی نه‌چار کرینه ببه‌ گورلیس، هه‌روه‌ک نقیسه‌ر ل ده‌ستپیکا رۆمانی ئامازه‌ ب ته‌فی چه‌ندی دده‌ت و دیژیت: ((بۆ: هه‌ر گورنیزه‌کی بویه گورلیس دیاری یه‌)) ب ریکا ته‌فی تیکستی نقیسه‌ری هه‌ولدایه ب شیوه‌یه‌کی نه‌راسته‌وخۆ ئاریشه‌یین جفاکی ب ئازرینیت و ره‌خه‌یین خۆ ل دۆر ئه‌فان دیارده‌یین جفاکی کوردی ژ د نالیت د چارچوکه‌یی ریا لیزما جادویدا پیشکیش بکه‌تن.

خه‌ون د رۆمانین ریا لیزما جادویدا ده‌رگه‌هه‌کی سهره‌کینه د نافه‌را جیهانا راسته‌قینه و خه‌یالی، رۆماننقیس وه‌ک ئامرازه‌کی هونه‌ری بۆ دیارکرنا راستیین که‌لتوری، سیاسی، جفاکی و مژوی بکارده‌یین. د رۆمانا (گورلیس)^(۵) دا ته‌حسین نافشکی ته‌کنیکا خه‌ونان و دیارکرنا راستیان ب ریکا خه‌ونی بکارهینایه و کا ب چ شیوه‌یی د ناف جفاکی مه‌دا خه‌ونی کارتیکر ل سهر تاکی هه‌یه. دیسان د ته‌وی خه‌ونا پیشکیشکریدا خه‌ون، راستی، سیاسه‌ت و میتۆلۆژی و بازرگانی کومدبن و جیهانه‌کا سیمبۆلیک دروست دکه‌ن. خه‌ون ئامازی ب دوخه‌کی راسته‌قینه‌یی سیاسی و ئابوری دده‌ت، ته‌ف دوخه‌ به‌لگه‌یه‌ ل سهر ته‌وی گه‌نده‌لیا د جفاکیدا هه‌ی و سامانین نه‌ته‌وه‌یی ژبو به‌رژه‌وه‌ندیین تایبه‌ت ده‌ینه بکارهینان، ل قیره‌ چه‌می قاپوی و هه‌بونا گاز و زیران بویه نمونه بۆ گه‌له‌ک سامانین نه‌ته‌وه‌یین ژ لای ده‌سته‌لاتدار و ده‌وله‌مه‌ندی و وه‌لاتیقه هاتینه بکارهینان. دایک و کرنا کفارکان د خه‌ونیدا ئامازه‌یه ل سهر به‌رگریکرنا ژ وه‌لات و سامانین که‌لتوری و نه‌ته‌وه‌یین کوردی و بالنده‌یی چار سهر ئامژه‌یه که بۆ ته‌وان هه‌ر چوار که‌سایه‌تین دقین چه‌می قاپوی د به‌رژه‌وه‌ندیین خۆدا بکاریین، کو د

بنه‌ره‌تا ئه‌گه‌ر ب شیوه‌یه‌کی دروست بهێته بکاره‌ینان دێ مفایه‌کی زۆر گه‌هینه‌ وه‌لاتی، چه‌ندین شینوارێن که‌فنی‌ن ملله‌تی تێدانه و ژلاپێ ئابوریفه‌ دێ داهاته‌کی باش گه‌هیه‌ته‌ گشت جفاکی نه‌ ب نێ هنده‌ک که‌سێن دیارکری.

وه‌ک مه‌ دایه‌ دیارکرن ریا‌لیزما جادویی، مفا‌ژ ه‌ژماره‌کا تایبه‌تمه‌ندی‌ن رۆمانا نوی وه‌رگرتیه‌، ژ ئه‌وان ژێ میتا فه‌گیران ب هه‌بونا ته‌کنیکێن وی یێن جودا فه‌، هه‌لبه‌ت مه‌به‌ست ژ بکاره‌ینانا ئه‌فێ ته‌کنیکێ ه‌شیارکرن خا‌نده‌فانییه‌ کو تیکستا دخوینیت تیکسته‌کی ئاماده‌کریه‌ و نه‌کو جیهانه‌کا راسته‌قینه‌یه‌. دیسان دبیته‌ ئه‌گه‌ر زیده‌تر ب رۆمانیفه‌ بهێته‌ گرێدان. هه‌ر ل ده‌ستپێکا رۆمانی ئه‌ف ته‌کنیکه‌ هاتیه‌ بکاره‌ینان و نفیسه‌ر تیکستبونا رۆمانی ده‌ته‌ دیارکرن و دی‌ژیت: ((رۆژفین وه‌ک خویندکاره‌کی قوناغا دویماهیێ ل کولێژه‌یا ئادا‌ی، ل دوف فه‌رمانا زانکوی فه‌کۆلانا وی و هه‌فالێ وی ژینواری ل سه‌ر رۆمانا ((گورلیس)) ی بو.. وی به‌ری هه‌فالێ خو‌ژبو ده‌ستفه‌ئینانا پله‌یه‌کا بلند ده‌ست ب خا‌ندنا رۆمانی کر)) (ه.ژ: ۷). ل فێره‌ ب شیوه‌یه‌کی ئاشکرا په‌یوه‌ندی‌ دگه‌ل خا‌نده‌فانی ده‌کن. یا زانایه‌ کو ((په‌یوه‌ندی‌کرن ب خا‌نده‌فانی ئیک ژ ته‌کنیکێن به‌رچاف یێن میتا رۆمانییه‌. ئه‌ف ته‌کنیکه‌ گرێدای رۆلی خا‌نده‌فانییه‌ د نا‌ف تیکستیدا. نفیسه‌ر په‌یوه‌ندی‌یه‌کا ئیکسه‌ر ل گه‌ل خا‌نده‌فانی ده‌کت، داکو ه‌شیار بکه‌ت ل سه‌ر خا‌ندن، تیگه‌ه‌شتن، رافه‌کرن و هه‌تا هنده‌ک جاران فه‌دیتنا راما‌ن و دیتنێن نوی ل سه‌ر تیکستی)) (عومه‌ر و بکر، ۲۰۲۲: ۲۶۰). هه‌روه‌سا ل جه‌ه‌کی دی دی‌ژیت: ((ژ رۆژا سی‌ ژ خا‌ندنا تیکستی گورلیس، رۆژفینی بو‌چونا خوه‌ بو‌ خا‌ندنا تیکستی گو‌هو‌ری و گه‌له‌ک حه‌زدکر کو وی رۆژی هه‌مو‌ی شونا خوارنی و فه‌خوارنی و بێه‌نه‌فانی ژێ ئه‌و دگه‌ل گیانی قاره‌مانی سه‌ره‌کی ی تیکستی با داکو زو خا‌ندنا و پیدفێ رۆژا چاری نه‌ببا ب دویماهی بینیت)) (نافشکی، ۲۰۲۲: ۳۰۳). ب شیوه‌یه‌کی ئاشکرا بو‌ خا‌نده‌فانی تیکستی ده‌ته‌ دیارکرن و به‌شداری‌ د دانه‌ نیاسینا ئه‌ویدا ده‌کن. د پارچه‌یه‌کا دیترا دی‌ژیت: ((رۆژفین هند ب چیرۆکیفه‌ هاته‌ گرێ دان، گه‌له‌ک حه‌ز دکر ه‌یشتا درێژ ببا، هه‌تا گرێبه‌ستا گورلیسی دگه‌ل ئیبلیری ب دویماهی ده‌ات. پنگو‌هو‌ری دیتی، به‌ری پرتوکی راده‌ستی هه‌فالێ خوه‌ ی فه‌کۆلانا وێه‌ی وارینی بکه‌ت، بریاردا پشتی به‌رپه‌رێن ماین بخوینیت، جاره‌کا دی تیکستی رۆمانی ب هوری بخونت)) (ه.ژ: ۴۳۱). ب ئه‌فی شیوه‌ی نفیسه‌ر بێه‌نه‌فانه‌کی و جو‌ره‌ ه‌شیاریه‌کی ده‌ته‌ خا‌نده‌فانی ده‌ما ئیکسه‌ر دگه‌ل خا‌نده‌فانی د ئاخفیت و کۆمیتان ل سه‌ر تیکستی رۆمانا خو‌ ده‌ته‌. داکو زیده‌تر زانیاری و به‌رچاف رۆنی ل سه‌ر تیکستی هه‌بن.

ده‌رباره‌ی ته‌کنیکێن میتا فه‌گیرانی، نافشکی د پێشکێشکرن رۆمانا (گورلیس) دا میتا فه‌گیران د ده‌قی پاش رۆمانیدا بکاره‌ینایه‌، ده‌ما تییینه‌کی ئاراسته‌ی خا‌نده‌فانی ده‌کت، ب شیوه‌یه‌کی راسته‌وخو‌ دگه‌ل د ئاخفیت، ده‌ما دی‌ژیت: ((خوینه‌ری ه‌یژا: هه‌که‌ هات و خوه‌ تو‌ ژ خوینه‌رێن د سه‌ر ۱۸ سالی‌ ژێ دا‌ ی و ته‌ گه‌له‌ک باوه‌ری ب قانونێن جیهانا سحره‌ندی‌ی و شیانێن دی یێن بێقام (خارق) ل ده‌رفه‌ی قانونێن سرۆشتی یێن جیهانا مه‌ نه‌بیت، تو‌ دشێ هنده‌ک به‌رپه‌رێن فی رۆمانی، مینا به‌رپه‌رێن (۱۱- ۲۱۴- ۲۳۷) و هنده‌ک به‌رپه‌رێن دی نه‌خوینی، چونکی دی‌ بین، ((گورنیزی)) بویه ((گورلیس)) وه‌ک قاره‌مانی سه‌ره‌کی رۆمانی، هنده‌ک جاران به‌ره‌ف جیهانا میتافیزیکی یا ده‌رفه‌ی قانونێن فیزیائی یێن جیهانا ئه‌م تی دا‌ دژین دچت و دب‌ت دگه‌ل دیتن و بو‌چونێن ته‌ نه‌گونجت. نفیسه‌ر ۳- ۲۰۲۲- ۲۰۲۲)) (نافشکی، ۲۰۲۲). ئه‌گه‌ر ب شیوه‌یه‌کی ساده‌ به‌ری خو‌ بده‌ینه‌ ئه‌فی تییینی‌ دیار دبیت کو نفیسه‌ری خا‌نده‌فان ب نه‌خا‌ندنا ئه‌فان لاپه‌ران ئاگه‌هدارکریه‌. به‌لی ئه‌گه‌ر ب دیتنه‌ک فه‌لسه‌فی و کویر ته‌ماشه‌ی ئه‌فی تییینی‌ بکه‌ین نفیسه‌ر ب شیوه‌یه‌کی

نەرستهوخۆ گرنگیا ئەفان لاپەران ددەتە دیارکرن، نەخاسمە دەما گورنيس دبیتە گورليس ئەف مژارە کودین فەشارتیڤ رۆمانی دیار دکەت و رۆماننقیسی د نفیسینا ئەفی تڤینیتدا پەیمەکا فەشارتی بۆ خواندەفانی خۆ هیلایە. کو ئەف چەندا ل دویماهییا رۆمانی دەیتە دانان ب بەرھەمیڤه گرتدایە. دبیت رۆنکرنەک یان بۆچونەکا رەخنەپی بیت. دیسان وەک ئیک ژ دیاردەیتن میتا فەگیرانی پەیوەندیکرنە دگەل وەرگری، نفیسەر ب ریکا وی زانیاریان و بەرچاڤرۆنییەکی پڤشکیشی وەرگری دکەت. هەرۆک فەکۆلەری عەرەب محمد حمد (ژ: عەلی، ۲۰۲۴: ۵۸) ل دۆر رۆلی ئەفی تەکنیکی دیڤیت: ((تەنانەت دوای خۆتندنەووی ئەم دەقە هاوپیچانەو. لیکدانەووی بەرھەمەکەکی دەولەمەندتر دەکات و خۆتەر دەهینیتەووە بۆ ئەووی جاریکی دیکە لە پروسەکی دەرئەنجام بکۆلێتەو)). ب ئەفی چەندی نفیسەر خواندەفانی هاندەت دوبارە هزر د رۆمانیدا بکەت و د پەیم و مژارین فەشارتی بگەیت.

هەر د واری تەکنیکین میتا فەگیرانیدا، د رۆمانا (گورليس)دا نفیسەری شیوازی چیرۆک د ناف چیرۆکیڤا بکارهینایە. د ئەفی جۆرە شیوازیڤا ((لە چوار چۆوی روداو و بەسەرھاتەکانی نیو رۆمانەکەدا، رۆمانیکی دی، گیرانەوہیەکی دی بە سەرھات و روداوە ئامادەکی هەیه)) (علی و نجم الدین، ۲۰۰۹: ۳۷). هەرۆک د ناف رۆمانیدا چیرۆکەک ل سەر زاری (مەریشا بسک سۆر) ب تەمامی هاتییە فەگیران. ئانکو سەرھاری هەبونا چیرۆکا سەرەکی کو چیرۆکا گورنیزییە، نفیسەری چیرۆکا (کورێ پیرەژنی) ژى دناڤدا بەحسکرییە وەک چیرۆکەکا لاوەکی داکو سەرنجا خواندەفانی ب راکیشیت. زیدەبارى ئەفی چیرۆکا لاوەکی، چیرۆکا (نفرینا مالباتا کورکی) ژى د خزمەتا چیرۆکا (کورێ پیرەژنی)دا بەحسکرییە و ل دویشدا نافشکی بەرەف فەگیرانا چیرۆکا سەرەکی دچیت، کو ئەف چیرۆکین لاوەکی هاریکاربۆینە د دارێشتنا چیرۆکا سەرەکیا رۆمانیدا.

چاوانیا سەرەدەریکرن ل گەل دەمی ژى د رۆمانا ریاڵیزما جادوویدا شیواز و ریکا خۆ یا تاییبەت هەیه. العربی مسعودە و بلفضل سارە (۲۰۲۲: ۹۰) دیڤن: ((د ئەفان رۆماناندا دەمەکی خەیاڵی دەیتە بەرھەمەیان و خۆشی و مەندەهوشی تیکەل دبیت. خواندەفان دبینیت ژ دەمی مەنقی بەرەف دەمی نەمەنقی فە دچیت، دەمەک تیدا راستی دگەل وەهمی کومفەدبیت)). د رۆمانا (گورليس) دا یاریکرن ب دەمی ب شیوہیەکی بەرچاڤ دەیتە دیتن و نفیسەری ب زانابون دەم وەک ئیک ژ رەگەزین فەگیرانی ب شیوہیڤن جیاواز بکارهینایە. بۆ نمونە دەما تەمەشەکی رۆمانا (گورليس) دکەین، د بینین رۆمان ب برنا گورنیزى بۆ زیندانى و ویتە کرنا دەنگی زیندانیان و رەوشا ئەو تیدا دەستپدکەتن د دەمی نوکەدا، ل دویشدا ئیکەسەر نفیسەر دەمی بەرەف پاشفە دبەت بۆ چەند هەیفەکان ب بەری شەهیدبونا بابی وی و ئەو کریارا شقانی دگەل کری و رویدانا شقان پی مری. دیسان دوبارە فەدگەریتە دەمی نوکە و رەوشا ئەوی د زیندانیدا سالوخدەت دگەل دانوستاندنن ئەوی و شەهەمزۆری ئەجنە و ب ئەفی شیوہی بەردەوام د بیت د نافبەرا نوکە و رابردویدا، جاران ب بکارهینانا فلاشباک بەرەف دەمی شەری داعش و خەباتا وی و رزگارکرنا میناس میخای دەیتە فەگیران و دوبارە فەدگەریتە فە.

ل دویماهیى دشتین یڤن کو ریاڵیزما جادووی وەک تەکنیکەکا رۆمانا نوی، مفا ژ گەلەک تەکنیکین دی وەرگرییە پیخەمەت ئافراندا دنیاہەکا تیدا راستی و خەیاڵ تیکەل دبین. بکارهینانا ئەفان تەکنیکان د ئیک چارچۆفەدا و ژ ئەنجامی جیھانگیرى ریاڵیزما جادووی، بویە شیوازەکی ب هیز و شیاہە سنورین کەلتوری و جوگرافی دەرپاز بکەت و ببیتە پلانفۆرمەک بۆ دەنگ و ئەزمونین جودا. ب ئەفی شیوازی، نفیسەران کاریگەرپا جیھانگیرى یا نیکەتیف بکارهینایە و ژبو ئافراندا

بهره‌مه‌مێن ئه‌ده‌بی مفا ژێ وهرگرتیه. ئانكو ئه‌و لایه‌نێن نه‌رتی یێن ده‌رئه‌نجامی جیهانگیریی پیدابوین وه‌ک ژێده‌ری ئیلهامی بکارهینایه، بۆ نمونه وه‌کی؛ نه‌مانا ناسنامه‌یا نه‌ته‌وه‌یی و که‌لتورێن خۆمالی و زالبونا که‌لتورێن به‌یژین جیهانی. کاریگه‌ریا کۆمپانیی مهن ل سهر جفاکان و کیشه‌یێن جفاکی، ئابوری و سیاسیی ژ ئه‌گه‌ری جیهانگیریی پیدابوین. گشت ئه‌ف دیارده‌یێن ئاماژه پێ هاتیه دان بوینه هیقیی به‌ره‌مه‌ی ئه‌ده‌بی و نفیسه‌ران ب ریکا بکارهینانا ئه‌فان کاریگه‌ریان فیا به‌هوشداریه‌کی بده‌نه خوانده‌فانی خۆ و ئاریشه‌یێن هه‌ستیار و کویریێن نا‌فا جفاکی و گرنگ ده‌رباره‌ی پاشه‌روژا مرو‌ف و که‌لتوران بده‌نه به‌ر گه‌فتوگۆکرنی.

ل ژیر کارتیکرنا فاکته‌ری جیهانگیریی، نفیسه‌ری رۆمانا (گورلیس) ب ئاشکه‌را و فه‌شارتی چه‌ند دیارده‌یێن به‌ربه‌لاقی جفاکی ره‌خنه‌باران کرینه، ل دیارده‌یا هه‌ره‌ سه‌ره‌کی د رۆمانیدا هاتیه وێنه‌کرن (گه‌نده‌لییه)، ئه‌و دیارده‌یا کو ب درێژیا میژوویی ملله‌تی کورد و پرانییا ملله‌تێن جیهانی ژێ دنالێ. ریا‌لیزما جادویی وه‌ک شیوازه‌یه‌کی گونجای د رۆمانا نا‌فهاتیدا هاتیه بکارهینان و (گورلیس) بویه ئه‌و تیکستی نوینه‌راتیا دیارده‌یه‌کا به‌ربه‌لافا جفاکی کوردی دکه‌ت. کو باشترین شیوازه‌یه‌ی بۆ ده‌ربهرین ژ ئه‌ف میژوویی ریا‌لیزما جادویه هه‌روه‌ک پێشتر ئاماژه پێ هاتیه‌دان ل سه‌رانسه‌ری جیهانی نفیسه‌ران ژ بۆ ره‌خنه‌گرتن ل لایه‌نێن گریدای سیاسه‌تی و جفاکی په‌نا بریه به‌ر شیوازی ریا‌لیزما جادویی و ب هه‌مان شیوه‌ی ب خواندنا رۆمانا (گورلیس) ئه‌ف چه‌نده بۆ خوانده‌فانی ده‌یته سه‌لماندن، چونکه نفیسه‌ری ب شاره‌زایانه میژوویی مه‌به‌ست دگه‌ل ته‌کنیکێن ریا‌لیزما جادویی تیکه‌لکرینه و ب ریکا ئه‌وان پێشکشی خوانده‌فانی خۆ کرینه. زیده‌باری کو نفیسه‌ری ب ده‌سته‌هلیا خۆ د بواری فه‌گیرانیدا و ب ریکا بکارهینانا شیوازه‌یه‌ی ته‌کنیکێن جودا جودا نه‌خاسمه ریا‌لیزما جادویی شیا به‌سهرنجا خوانده‌فانی رابکێشیت و ب رۆمانیغه‌ گرێبده‌ت.

ئه‌نجام:

- ١- فه‌کۆلین ده‌ته دیارکرن سه‌ره‌رای هه‌بونا کاریگه‌ریا جه‌هانگیریی ته‌حسین نا‌فشی بیروباوه‌ریێن میتۆلۆژی یێن خۆمالی ژ بکارهینایه و مفا ژ چیرۆکێن فولکلۆر و هێما و جه‌فه‌نگێن گریدای ملله‌تی کورد وهرگرتیه.
- ٢- نفیسه‌ر ته‌حسین نا‌فشی د رۆمانا (گورلیس) دا نمونه‌یه‌ک ژ چاوانیا کارتیکرنا جیهانگیریی و جیهانیبوونی ل سهر ده‌روونی تاکێ کورد پێشکێشکریه. نفیسه‌ری تیکچونا ره‌وشا ده‌رونییا که‌سایه‌تیان و ئالوزیا هه‌را وان کرینه نمونه‌یێن فه‌گۆهاسی ژ که‌تواری هه‌ی ل ژیر باندۆرا جیهانگیریی و جیهانیبوونی پیدابوین.
- ٣- نا‌فشی که‌فتیه ژیر کارتیکرنا جیهانگیریی و ئه‌ف چه‌نده د رۆمانیدا دیاره. ژ لای نا‌فه‌روکیغه تیکه‌لکرنا میژوویی جیهانی، وه‌ک تیکه‌لکرنا که‌لتور و هێمایێن بیانی و کاریگه‌ر بون ب روشه‌نیی و ئه‌ده‌بیاتی بیانی، نه‌خاسمه ده‌ما باس ل لقییێن ماسونیان و په‌رتوکیێن گریدای جادویی وه‌ک شمس المعارف، ئه‌نده‌لوس و بابی روحی یێ یه‌هودیان دکه‌ت. ژ لای شیوازیغه ته‌کنیکێن نوی بکارهینایه ژ ئه‌وان ژێ شکاندا راسته‌هێلا ده‌می، میتا فه‌گیران و پێشکێشکرنا رویدانی سهرو سروشتی و ب لایه‌نی د ده‌می فه‌گیرانیدا. زیده‌باری بکارهینانا ئامرازین دیجیتالی و ئه‌ترنیتی د فه‌گیرانیدا.
- ٤- د رۆمانا (گورلیس) دا نفیسه‌ری ریا‌لیزما جادویی بکارهینایه پێخه‌مه‌ت ره‌خنه‌گرتن ب شیوه‌یه‌ک نه‌راسته‌وخۆ ل لایه‌نێن سیاسی و جفاکی و ئابوری. ئانكو نا‌فشی شیوازی ریا‌لیزما جادویی هه‌لبژارتیه داکو ب زمانه‌کی سیمبۆلیک و ب شیوه‌یه‌کی نه‌راسته‌وخۆ دیارده‌یێن مه‌به‌ست ره‌خنه‌باران بکه‌ت.

لیستا ژێدەران:

- اسماعیل، شەفین دلشاد و عمر، امین عبدالقادر (٢٠٢٣). "خۆبەرزه کرنا تاکه کەسی د ئەدهی دیا سپۆرایی کوردیدا رۆمانا (خەجا بەرلینی) یا حەسەن ئیبراھیم و (پێلین یێریکرنی) یا مستەفا ئایدوگان وەک نمونە". گوڤارا زانکۆیا دهۆک. پەرێهەندا ٢٦، ژمارە ١، ل ل ٤٦٨-٤٩١. لینکی گوڤاری: mstfa-yaydwgan-wk-nmwwn.pdf (فەکرێه ل ٢٠٢٥/٤/١٢).
- العامري، ميادة عبد الأمير كريم (٢٠١٤). "الواقعية السحرية في الرواية مستعمرة المياه". مجلة الاستاذ. العدد (٢١٠)، ص ص ٢٢٩-٢٤٢. لینکی گوڤاری: <https://shorturl.at/cOx9y> (فەکرێه ل ٢٠٢٥/٤/١٢).
- الفلاحی، احمد بن سالم (٢٠٢٠). "صباح الديك... رمزية اليقظة والنور". مجلة عمان. لینکی گوڤاری: [صباح الديك.. رمزية اليقظة والنور - الموقع الرسمي لجريدة عمان](#) (فەکرێه ل ٢٠٢٥/٤/٧).
- باكرية، نورالدين و وناس، شعباني (٢٠١٧). "العولمة والأجناس الأدبية: سؤال الوجدانية والتعدد". مجلة جسور المعرفية. العدد العاشر: ص ص ٥٨٧-٥٨١. لینکی گوڤاری: <https://asjp.cerist.dz/en/downArticle/136/3/10/22979> (فەکرێه ل ٢٠٢٥/٤/٧).
- جمعة، مصطفى عطية (٢٠١٦). "الرواية العربية والفضاء الإلكتروني". مجلة مركز جبل البحث العلمي اعمال المؤتمر الدولي الثاني عشر. ص ص ١٧-٣٣. لینکی بابەتی: [مركز جبل البحث العلمي-اعمال المؤتمر الدولي-الثاني عشر.pdf](#) (فەکرێه ل ٢٠٢٥/٤/٤).
- حسانين، امال حسانين محمد (٢٠٢١). "الواقعية السحرية في الرواية 'خافية القمر' لمحمد ناجي (١٩٤٧م/ ٢٠١٤م) دراسة وتحليل". مجلة كلية الدراسات الإسلامية و العربية للنبات سوهاج، العدد (السابع و العشرون): ص ص ٢١١٠-٢١٦٨. لینکی گوڤاری: https://mkebs.journals.ekb.eg/article_211940_128ba0c290f32f6e0ed548f87b506ccb.pdf (فەکرێه ل ٢٠٢٥/٢/٢).
- حسين، علاء عبدالخالق (٢٠٢٤). "تأثير التكنولوجيا الحديثة على اللغة العربية في الرواية العربية المعاصرة: دراسة سيميائية". مجلة عملية محكمة. العدد الثامن و الثلاثون. لینکی بابەتی: <https://short-link.me/12mMr> (فەکرێه ل ٢٠٢٥/٣/٢٥).
- حقيقي، زهراء؛ شهري، احمد رضا حيدراني و مكي، سيدة زهراء (٢٠٢٤). "مظاهر الواقعية السحرية في الرواية 'الولي الطاهر يعود الى مقامه الذكي' للطاهر و طار؛ دراسة المكان، الزمان والشخصيات". مجلة دراسات في اللغة العربية و ادبها. العدد (التاسع و الثلاثين). ص ص ٤٦-٨١. لینکی گوڤاری: https://lasem.semnan.ac.ir/article_8792_c2af322a4499e5ea0800af939f40f79c.pdf (فەکرێه ل ٢٠٢٥/٣/١٤).
- حنان الدين، افيرس (٢٠٢١). الواقعية السحرية في أمريكا لاتينية. رسالة ماستر، جامعة مولود معمري تيزي وزو، كلية الاداب و اللغات. لینکی نامی: <https://dspace.ummtto.dz/server/api/core/bitstreams/742ce0aa-31d7-438a-b121-ada3a1f3e740/content> (فەکرێه ل ٢٠٢٥/٣/٢٨).
- رفاعي، نبيل احمد عبدالعزيز (٢٠١٥). "الواقعية السحرية في رواية عطارد لمحمد ربيع دراسة تحليلية فنية". مجلة حولية، العدد ١٩، الجزء ٧، ص ص ٥٨٧٦-٥٧٥١. لینکی گوڤاری: <https://shorturl.at/XCMIH> (فەکرێه ل ٢٠٢٥/٣/٣).
- زاهر، كاوه تاهر (٢٠٢٥). "كاريگهريه نهرتينييه كاني جيهانگيري له سهر زمانى داىك". گوڤارا زمانى داىك. ژماره (٥). دهۆك: وهشانين زانكۆيا نهووز، كۆليژا زمانان. ل ل ٢٦-٤٣.
- يحيى، امال شوقي محمد (٢٠٢١). "من ملامح الواقعية السحرية في رواية 'ليس الان' لهالة البدرى" ز مجلة جامعة عين الشمس، العدد سبع و العشرون، الجزء الثالث، ص ص ١٧-٤٨. لینکی گوڤاری: <https://short-link.me/16zEu> (فەکرێه ل ٢٠٢٥/٣/٨).

سه‌عید، زاهیر ئیسماعیل (٢٠٢٣). به‌جیهانیبونی ده‌قی ئەده‌بی کوردی له‌چاخی جیهانگیردا. نامه‌ی دکتورا، فاکه‌لتی پەرورده‌، زانکۆی کویه. عبود، مها سلیم (٢٠١٩). "سمات الواقعية السحرية في اعمال الفنانة العراقية سعاد العطار و الفنانة المصرية زينب السجيني". مجلة جامعة بابل للعلوم الإنسانية. العدد ٢، المجلد ٢٧. ص ص ١-٢٢. لینکی بابه‌تی:

<https://www.journalofbabylon.com/index.php/JUBH/article/view/2252/1755> (فه‌کریه ل ١٢/٤/٢٠٢٥).

علي، روناک صالح و نجم الدين، نجم خالد (٢٠٢٤). "میتاگیرانه‌وه‌ی سه‌ردێر له‌ رۆمانه‌کانی 'عه‌بدولا سه‌راجدا'". گۆڤاری ئەکادیمیای کوردی، ژماره ٥٩. ل ل ٣٣٦-٣٩٧. لینکی گۆڤاری: <https://rb.gy/63fgxu> (فه‌کریه ل ٦/٣/٢٠٢٥).

علي، روناک صالح (٢٠٢٤). میتاگیرانه‌وه‌ی له‌ رۆمانه‌کانی (عه‌مدوللا سه‌راج) دا. هه‌ولێر: ده‌زگای چاپ و به‌لۆک‌کردنه‌وی موکریان. محمد، صلاح الدين عبدالقادر (٢٠٠٤). "قراءة نفسية في ملف العولمة". الموقع المركز الوطني لأبحاث الشباب. لینکا بابه‌تی: ncys.ksu.edu.sa (فه‌کریه ل ٢٢/٢/٢٠٢٥).

مسعوده، العربي و بلفضل سارة (٢٠٢٢). نقد الواقعية السحرية في خطاب الجائحة مقارنة بين روايتي ماركيز و تاج السر. رسالة ماستر، جامعة ابن خلدون، كلية الاداب و اللغات، قسم اللغة و الادب العربي. لینکی نامی:

<http://dspace.univtiaret.dz/bitstream/123456789/2500/1/TH.M.LET.AR.2022.211.pdf> (فه‌کریه ل ١/٣/٢٠٢٥).

همايوني، سعدالله و نباقي، حورا (٢٠٢٣). "رواية ساعة بغداد في ضوء الواقعية السحرية". مجلة الأستاذ للعلوم الإنسانية و الاجتماعية، العدد ٣، المجلد ٦٢. ص ص ٩٧-١١٤. لینکی گۆڤاری:

<https://alustath.uobaghdad.edu.iq/index.php/UJIRCO/article/view/2085/1541/6340> (فه‌کریه ل ١٠/٤/٢٠٢٥).

وه‌یسی، هیوا؛ ته‌بار، محهممه‌د زاهید سه‌عید و ئەلماسی، عه‌تا (١٣٩٤). "ریالیزی جادویی له‌ رۆمانی دواهه‌مین هه‌ناری دونیای به‌ختیار عه‌لی دا". (پژوه‌شنامه‌ی ادبیات کوردی)، شماره (١)، ل ل ١٠١-١٢٩. لینکی گۆڤاری:

https://jokl.uok.ac.ir/article_48342.html

النادي، مختار محمد کمال و بسیمه‌ السید إسماعیل بركات (٢٠٢١). "الواقعية السحرية كمصدر لإثراء النحت المعاصر" دراسة تجريبية". مجلة التربية النوعية و التكنولوجيا (بحوث علمية و تطبيقية)، (Issn 2314-7466). ص ص ٥٧٠-٥٩٠. لینکی گۆڤاری:

https://maat.journals.ekb.eg/article_323945_0537b5949b46787119d9c368df320a9a.pdf (فه‌کریه ل ٢٢/٣/٢٠٢٥).

نافشکی، ته‌حسین (٢٠٢٢). گورلیس، شه‌همه‌رۆزی ئەجنه‌.

نافشکی، ته‌حسین. ماله‌په‌ری که‌سی. لینکی ماله‌په‌تی: <https://tehsin-navishki.com/> (فه‌کریه ل ١٣/٤/٢٠٢٥).

عه‌لی، حسین ساییر (٢٠١٢). رهنه‌گدانه‌وه‌ی ریالیزی سیحری له‌ رۆمانه‌کانی کاکه‌مه‌م بۆتانی دا. سلیمانی: وه‌زاره‌تی ره‌شه‌نیه‌ری لاوان، چاپ و به‌لۆک‌کردنه‌وه‌ی سلیمانی.

Abuallhasan, amani ahmed (2017). Magical Realism in Saudi Novels Between the Return to origin and the impact of foreign trend. PHD, Faculty of Arts and Social Sciences, University of Sydney. Online:

<https://ses.library.usyd.edu.au/handle/2123/17598> (accessed 10/4/2025).

Chauhan, Laxmi Rawat (2018). "Literature and Globalization and its Impact on Contemporary English Fiction: A Qualitative Study". *International Journal of Early Childhood Special Education*. Vol 10, Issue 02. PP. 171-176. Online: <https://rb.gy/526vzo> . (accessed 20/4/2025).

Maheshwari, Uma (2020). Socio-Economic Global Cultural Flow with Reference to Select Indian English Novels. <https://rb.gy/qt2ks8> (accessed 12/4/2025)

پهراوتيز:

1- ته حسين خيروللا عه بۆ، بهرنياس ب ته حسين نافشكى ل سالا ۱۹۶۸ ل گوندى نافشكى ژ دايك بويه. نافبرى ل سالا ۱۹۷۴ گوندى ئۆزما نا و نافشكى دهست ب خواندنى كريبه و وهك فهق ل مزگهفتا گوندى خوانديه. ل ۱۹۸۳ خواندنا نافنجى ب دويماهيك دهينيت و ل ۱۹۸۷ خواندنا خو ل پهمانگهها ماموستايان ل باژيرى دهوكى ب دويماهى هينايه. هه لگري باوه رانما دهروناسيه كو ل ۲۰۱۹ ل پشكا پهروهده و دهروناسى ل كۆلپا پهروهدهيا بنيات زانكۆيا دهوك خوانديه. نافشكى ب شعرا كلاسيكى دهست بنقيسينى كريبه هه ر ژ سالا ۱۹۸۹ و بهرهه مپن وى يپن ئه دهپى و رهوشه نيبىرى د چهندين گوفار و رۆژنامه يپن بهرنياسيپن دهقهرپدا به لاقبوينه. نافبرى ئه نداهم د ئيكه تيبا نفيسه رپن كورد دهوك، ريكخراوا رۆژنامه فانين كوردستانى، ريكخراوا رۆژنامه فانين جيهانى، دهسته كا گوفارا په يف، ئه نداهم بۆ د دامه زانندا كومپانيا پالو يا رهوشه نيبىرى و راگه هاندن وهك ريقه بهرى نفيسيى كار كريبه. د نوكه دال له فزيونا پهروهده دهوك كارى راگه هاندن دكهت و ل سهر نفيسنا خو بهردهوامه. ژ بهرهه مپن نافبرى:

(بههشتا ناگرى، رۆمان، ۱۹۹۹ / فه دانا پيلين مزي، فه كولين، ۲۰۰۰ / چلخانه، ۲۰۰۲، شعر / خوه نيشاندانا قهرقودان، شعر، ۲۰۰۲ / ژانين سيناهي، رۆمان، ۲۰۰۵ / چافى سيتافكى، رۆمان، ۲۰۰۷ / دهولهتا دارستانى، نوقليت بۆ زارۆكان، ۲۰۰۸ / پهل و خو، رۆمان، ۲۰۰۹ / ئاليى دى پى پرى، رۆمان، ۲۰۱۰ / بههشتا ناگرى، بهرگى (۲-۱)، رۆمان، ۲۰۱۱ / تافگه يان ليگه ريان ل روناھييا پرا جينو، ۲۰۱۱ / چافى سى، كورته چيروك، ۲۰۱۳ / ئه نتيجاش، رۆمان، ۲۰۱۳ / دهولهتا ئيسرائيلي، ژ نفيسينا تيودور هرتزل، رۆمان، وه رگيران، ۲۰۱۹ / ئيقلين، رۆمان، ۲۰۲۰ / تاخين خودى، رۆمان، ۲۰۲۱ / گورليس، رۆمان، ۲۰۲۲ / ئه قيني د فيشه كا بى كهى سى پى دا، رۆمان، ۲۰۲۲ / جونين هونه رى فيانى، ئيريك فروم، وه رگيران، ۲۰۲۳ / [بهرگاني و گوستيرا ئه فري](https://tehsin-navishki.com/)، شانۆنامه، ۲۰۲۳ / قيد، رۆمان، ۲۰۲۴ / قيدانا پريت نادهى، رۆمان، ۲۰۲۵. (بزفه، مالمپه رى نافشكى). <https://tehsin-navishki.com/>

2- د بياڤى ئه دهبيدا زارافى رايلىزما جادويى نيزيكي ئه فسانى و فهنتازيايى و سورياليزمى دببت، بهلى ئه قه وى چهندي ناگه هينيت كو ئه ف زارقه ده رپيني ژ ئيك بابته دكه. سهره راي هه بونا لايه نين هه قپشك د نافبه را ئه واند، بهلى ژ هه ف د جودانه. رايلىزما جادويى تايبه تمه نده ب دانانا ره گه زين سهر و سروسختى د ناف ژينگه هه كا هه قچهرخ و كه تواريده. د ده مه كيدا كو فهنتازيا پشتبه ستنى ل سهر خه ياله كا په تى و جيهانين خه يالى دكهت. ههروهسا سورياليزم پشتبه ستنى ل سهر تيككانا په يوه نديا واتا و ياساين لوزيكي دكهت پيخه مهت ده رپين ژ هس و بيرين فه شارقى و ل دويماهي ئه فسانه خه يال و بويه رپن پيرۆز و هيماي پي كفه گرپددهت كو دبه سهرچاوه يپن فهرهنگى بۆ گهل و ميلله تان. ئه ف چهنده هه مى دبه سهرچاوه يپن ئيله ماي بۆ رايلىزما جادويى يا كو جوداهييا كه توار و خه يالى دشكيتيت بۆ وينه كرنا ئالوزى و گرانييا پرسين سياسى و جفاكى. دشين يزين كو جوداهييا سهره كى د نافبه را رايلىزما جادويى و ژانرين فانتازى و سورياليزميدا ئه وه كو رۆمانين رايلىزما جادويى رويدانين خو د زهمانه كى هه قچهرخدا ده ژميرن. نفيسه رهندهك ره گه زين دوير ژ واتاين كه توارى بكاردهيين. ههروهسا رايلىزما جادويى مادده يپن خو ژ ئه فسانه يان وه ردگريت و ژنوى ل دويف پيدفاتييا جيهانا هه قچهرخ دادرژيت. كه واته رايلىزما جادويى نه خه ياله كا په تيبه وه كى ژانري فانتازى، ههروهها پشتبه ستنى ل سهر تيكچونا واتا يپى ناكهت وهك د سورياليزميدا دهيتته ديتن. ئانكو رايلىزما جادويى ژ ئه فان جودايه لى مفاى ژ تايبهت مه نديين ئه وان وه ردگريت د ئافاكرنا به رهه مى ئه دهبيدا (بزفه: حنان الدين، ۲۰۲۱: ۱۴).

3- ل دهقهر سليماني كه له شير و ل هه ولپري كه ره باب يان كه له باب ب ديكلى دهيتته گوتن.

۴- فه گه ره لاپه ر ۴۰۲-۴۰۳ ژ رۆمانى.

۵- ب زفه لاپه ر (۷۰-۷۱) ژ رۆمانا گورليس.